

MEMET BAYDUR

İÇİNDEKİLER

Elma Hırsızları, ... 5

Yalanının Resmi, 59

Genel Anlamda Öpüşme, 107

Çin Kelebeği, 117

ELMA HIRSIZLARI

(Faruk Eren'in Bir Ceza Avukatının Anıları adlı yapı-
tından oynatılmıştır.)

5

4

BİRİNCİ PERDE

(Işık. Jalousileri yarı açık bir pencerenin önünde siyahı takım elbiseli, kravatlı bir Adam düşünce-i sigara-ıçer.)

ADAM

: (Kendi kendisiyle konuşur gibidir) Hukuk ile adaletin birbirleriyle ilintili ama iki ayrı kavram olduğunu anlayıp anlatabilsek... ne olur? Biraz daha kolaylaşır mı işimiz? Hukuka uygun her çözüm adaleli değildir. Bazen de adalet yerini bulur ama hukuk dışıdır bu çözüm... Hangisini yeğleyeceğiz? Hukuk ile adalet arasında sıkışıp kalırsa insan, neyi seçmelidir? Avukat, savcı, hakim, bütün hukukçuları ilgilendiren bir ikilem bu. (Gülümser) Elbette adalet ile hukukun birbirine yakın durduğu toplumlarda bu ve benzeri ikilemler insanları daha yakından ilgilendirir. Bir tuhafır ceza avukatlığı. Avukatlık zaten garip meslektir. Sözlük nasıl tanımlıyor biliyor musunuz avukatlığı? Hak ve yasa işlerinde isteyenlere yol göstermeyi, mahkemelerde başkalarının hakkını aramayı, korumayı meslek edinen ve bunun için yasanın gerektirdiği koşulları taşıyan kimse. Savunman: Hak ve yasa işlerinde... böyle başlıyor avukatlığın tanımı. Sözlük bile ayrımını yapıyor: Hak ve yasa! Birbirine yakın duran iki ayrı kavram... Bir de mecazi tanımı var avukatlığın, onu çok seviyorum: Gerektirdiği halde başkasının savunmasını üstlenen kimse. Öyle ya, ara-rejimlerden bir ara-rejimde adam kitap yazmış, hop bir telefon, içeriye alınmış. Durumun hukukla, yasayla yakından uzaktan

7

KİŞİLER:

ADAM
MAHKÛM
GENÇ KADIN
KADIN
BEYEFENDİ
İŞÇİ
ARKADAŞ
TURGAY
NERMİN
AHMET
İRİ
MÜŞTERİ
MÜDÜR
ŞEHMUZ
MEMO
AVUKAT
BURKU
TUNÇİN
İBRAHİM
MIZRAP
HASAN
HÜSEYİN
ÇAVUŞ
MÜHENDİS
HAYRİ
KEMAL
BİRİNCİ
EKREM
İKİNCİ

6

İhtisai yok. Çıkıp savunuyorsunuz. Davayı kaybetmiş gibi, sizi de içeri alıyorlar. Bir tutaktır ceza avukatlığı... Ceza ne demek oluyor peki? Sözünce göre, suç işleyenane doğru yola gelmesi ve başkalarına örnek olması için suçun önemine göre uygulanan yaptırım. Ceza. Bizim ülkemizde, başka ülkelerde olduğu gibi türlü çeşitlidir cezalar. Bu kitabı neden yazdım efendim? diye sorular ve yirmi yıl hapisle cezalandırılmış olduğumun. Ya da beş yaşında, kısa pantolonlu bir velekten salondaki vazoyu kırarsınız.

İyi bir sopa yersiniz. Ertesi gün suç da unutulur, ceza da, kırılan vazo da. Hoşgörünün ya da adalet duyurunun egemen olduğu dönemlerde bir yıllık ceza ile atılabileceğiniz bazı suçlar, bazı ilkel kâfaların egemen olduğu dönemlerde daracağına götürülebilir sizi. Onyedi yaşında bile olsanız. Bunlardan ve başka nedenlerden ötürü bir tutaktır insan. Ölümlü cezası diye bir ceza var ülkemizde. Adam birini öldürmüştü. Bu suç. Siz de bu suçtu, aynı suçtu işleyerek düzeltiliyorsunuz. Adı ceza oluyor. Adam yaparsa suç, devlet yaparsa ceza. (Sessizlik) Fıkıklar kökünü olabir, adalet hep ferahlatıcıdır. Oysa. Mesleğe ilk başladığım yıllardı... (Sahnenin sağ tarafı aydınlanır. Bir tabure. Bir mahkûm. Adam mahkûmuna yanına gider.)

: Suçsuz olduğumu biliyorum.

: Evet. Ben de biliyorum.

: Mahkemeyi inandıramadık buna.

: Evet, öyle oldu. Ama... İkimiz biliyoruz hiç değilse... di mi? Suçsuz olduğumu biliyorsunuz. İkimiz.

: Temyiz edeceğiz.

: Edelim. Yoksa asacaklar beni.

: Hayır! Nereden çıkardın bunı? Olmaz öy-

MAHKÛM
ADAM

le şey!
: Avukat bey, karar öyle çıkmadı mı?
: Hayır. Evet. Öyle çıktı ama temyiz edeceğiz.

MAHKÛM
ADAM
MAHKÛM

: Edelim. (Bir an) Yoksa asacaklar beni.

: Suçsuz olduğumu biliyorum.

* Sen biliyorsun, ben biliyorum, bakkal Remzi biliyor, tomacı Kemal biliyor, onun karısı Gülşüm ve oğlu tasviyeci Mahmud biliyor, komşunuz ikinci kaplan Tarık bey ve karısı Mualla hanım biliyor, yedek parçacı Muhsin biliyor suçsuz olduğumu. Bir tek mahkeme bilmiyor. Onlar da idam edilmemi, bir kereye mahsus asılarak bu dünyaya veda etmemi uygun görüyorlar!
: Bana güven. (Bir an) Seni kurtaracağım. (Işık yiterken son tarafı pencere aydınlanır. Adam ortaya yitirirken konuşur.)

ADAM

: Kurtaramadım. Suçsuzdu ve idam edilecekti. İnfaza gittim. Ceza kanununda bir hüküm vardır: Ölümlü cezasına mahkûm edilmiş olan kişinin avukatı... isterse... isterse müvekkilini asılırken hazır bulunabilir. Bu hükme göre savunduğunuz insanın öldürülme töreninde gönüllü seyirci olmamıza izin verilir. Bence çok doğru bir hüküm. Aynı kanuna göre mahkeme heyetinden bir zati mühteremin de orada olması gerekir. Aslında ölümlü cezasını veren ağır ceza heyeti, bence tam takım orada olmalı. Fıkıkla adaletin birbirine yakın durmadığı yerlerde uygulamaya böyle olmaz. İdamlarda ne karar verir hakimler bulunur, ne de asılacak insanı savunan avukatlar. Bütün idamlara hepimiz katılsak, ölümlü cezaları azalacaktır ister istemez. (Bir an) Ona söz vermişim, seni kurtaracağım, idam edemezler filan demiştim. Ölümlü cezası kesinleşti. Sıcak, ıprıl ıprıl, masnavi bir ağustos sabahı... İnf-

za gittim. (Sağ taraf aydınlanırken Adam o tarafta yitir. Mahkûm, adam gysileriyle aynı tıburenin önünde ayakta durur.)

: Merhaba.

: Merhaba. (Sessizlik) Hoş geldiniz.

: Hoş... bulduk. (Sessizlik) Böyle... olmaması gerekir...di.

: Evet. (Sessizlik) Ayp bir şey.

: Evet. (Sessizlik) Öyle.

: Ben yapmadım.

: Biliyorum.

: Biliyorsunuz di mi?

: Evet. Biliyorum.

: Bu... hukuk dediginiz acayıp bir şey o zaman...

: Öyle. (Sessizlik) İstedigin bir şey var mı?

: Var. Olmaz olur mu? Var!

: Ne istiyorsun?

: Beni öldürecekler.

(Sessizlik.)

: Bir sigara ver.

: (Ceplerini yoklar, üst cebinde bir sigara bulur, verir, yan cebinden bir kutu kibrit çıkarır, mahkûmun sigarasını yakar. Elleri belli betirsiz titremektedir.)

: Ben sigara içmem aslında, biliyor musun?

: Ben de burakacağım yakımda. İyi bir şey değil.

: (Gülümser) Yok, öyle deme, şimdi... iyi bir şey bence.

: Evet. Belki. Ama burakmak lazım.

: Bunu da içeyim, burakacağım avukat bey.

(Sessizlik.)

: Bugün?

: Evet?

: Aynı kaçı bugün?

: Dokuz ağustos.

: Dokuz ağustos?

: Evet. Ağustos.

: Evet. Ağustos.

: Evet. Ağustos.

10

: Bir yerlere kar yağıyor olmalı.

: Anlamadım.

: (Sigarayı atar, söndürür) Elimi tutar mısın? (Bakışlar uzun bir an.)

: (Elini uzatır, mahkûmun elini tutar.)

: Üşüyorsunuz.

: Buz gibi olmuş elin.

: İçim titriyor. Şimdiden başladım soğuma-ya. (Tabureye çıkar.) Sigara için teşekkür ederim. (Bir an) Sen de üşüyor musun?

: Biliyorum. Ben de... titriyorum.

: Herkesin ısısı kendine. Bu sistem... üşütüyor insanı.

(Işık yiter. Mützik. Işık. Sahnenin ortasında beyaz bir yuvartak masa, dört iskemle vardır. Kış sesleri, bahar havası. Adam, biri eli, öbürü yirmibeş yaşlarında iki kadımla, porselen fincanlardan çay içerek sohbet etmektedir.)

: İki ayrı kavramdır zaman ile süre...

GENÇ KADIN: Bir eylemin içinde geçtiği, geçeceği ya da geçmekte olduğu süre değil midir zaman?

KADIN: Zaman kavramı süreyi de içerir diyorsun...

ADAM: *Süre, bir... zaman bölümüdür... bir zaman aralığı. Bilirsiniz, hukuk her şeyin sirresinde yapılmasını ister. Oysa bir süre vardır ki, adalette yerini bulamazsınız. Hukuk süresidir belki ama kanunda yeri yoktur.

GENÇ KADIN: Bunu mantıksız buluyorum ben.

ADAM: (Giller) Hukuk ile adalet gibi.

KADIN: Hukukun süresi ile adaletin zamanı bu denli uzak düşerlerse sizin mesleğin anlamı zayıflamaz mı?

ADAM: Zayıflar! Hem de nasıl! Hukuk her şeyin süresinde yapılmasını ister. Oysa öyle bir süre vardır ki... insanı isyana teşvik eder.

KADIN: Nedir Faruk bey, anlatın da anlayalım, merak ettim.

11

ADAM

: Öüm cezası verilir. Adam idama mahkûm edilmiştir. Karar kesinleşir ama bu cezanın verilmesiyle, yerine getirilmesi arasında uzun, upuzun bir süre geçer. Cinayete cinayete yanıt veren güç, şimdi verdiği cezanın kuyruğuna bir de işkence ekler.

GENÇ KADIN: Siz nasıl bir hakkıyorsunuz alahaşkına?
ADAM : Kötü bir hakkıyorsunuz. İyi bir adalete olmayı yeğledim ben.

KADIN
ADAM

: İşkence... Ne işkence, ne ayıp bir sözcüklü!
: Yaa, öyle di mi? Adamı işlediği suçtan ötürü yargılıyorsunuz, ölüm cezası veriyorsunuz, seni asacağız, öldüreceğiz diyoruz, sonra... bitiririz nelerle bekleliyorsunuz. Artık yarı mı olur, altı ay sonra mı bitiririz!
Belki yarın, belki yarından da yakın, belki de bir yıl sonra idam edileceksin. Otur hücrede, uslu uslu ölümünü bekle diyoruz. Bu... işkencedir.

(Sessizlik. Çaylarını içerler.)

GENÇ KADIN: İnsanın insana eziyet etmemesi gerekir.
ADAM : Hay canım, hay güzelim, ne güzel söyledini! (Duraklar) Ne dedin?

GENÇ KADIN: İnsanın insana işkence etmemesi gerekir dedim.

ADAM

: Haklısın. (Dalar gider. Kendi kendine) İnsanın insana işkence etmemesi gerekir. İdam cezasına hep karşıydım ama... bunu söylemek kolay değil, bizim hapishanelerdeki yaşam koşulları bazen ölümü yeğletebilir insana. Almanya da modern bir hapishaneyi gezdimişlerdi bir ziyaretimde. Yahu ağır ceza hükümlülerinin bulunduğu çok modern bir yerdi. Tertemiz, aydınlık bir fabrika görünümündeydi. Cezanın çalışma atelyelerini gezerken bir papaz yaklaştı. Yanına. Yaşlıca, efendiden bir adam. Bütün hayatını hükümlülere adanmış. Yaşamını

KADIN
ADAM

kendi isteğiyle hapis hanede geçiren bir adam. Bin kişilik hapis hanede kaç tane müebbet ağır hapis hükümlüsü olduğunu sor-dum. Besyüzcütuş diye yanıtladı.

: Hapisanenin yarısı müebbet mi?

: Öyle. Ben de şaşırırım sizin gibi. Ne kadar çok dedim. Papaz yüzüne baktı. Biz dedi, sizin gibi asıyorsunuz.

ADAM

(Sessizlik. Sonra bir akordon sesi derinden.)

* Polattı da, yıllarca önce iki Alman turist öldürülmüştü. Ankara Ağır Ceza Mahkemesinde yargılanıyordu sanıklar. Mahkeme sürerken, Alman Kiliseler Birliğinden bir telgraf geldi: Öldürülenler bizim vatandaşlarımızdır. Bizse idam cezasına karşıyız. Asmanız.

: Ne oldu?

: Asıllar.

(Işık yeller.)

Işık. Beyefendi, şişmanca, kelce, orta boyluca, kahverengi lakını elbisesi bir adamdır. Elinde nice bir dosya vardır. Adam da sigara içererek beyefendinin karşısında durur. Ortadaki koltukta şaşkın ve sevimsiz bir işçi oturur, sıçtı ama pişman değil bir çocuk gibidir. Bir fikir suçlusundur adam.)

BEYEFENDİ : Özgürlük! Özerklik! İnsan Hakları! Yok

devenin nahlı Hükûkân üstünüğü! Bağımsızlık! Hüsret yanlı (İşçi'ye) Ne ilgisi var ulan Hükûkân üstünüğü ile Bağımsızlığın? Hal

: Vardır.

İŞÇİ : Yoktur. Herkesin hakkı kendine. Biz bize benzeriz.

İŞÇİ : Evrensel değerlerdir bunlar.

BEYEFENDİ : Şimdi ben seni kabak gibi oyduyup içine evrensel değerler koydurtayım da gör.

İŞÇİ : Tehdit mi ediyorsunuz?

ADAM : (Beyefendi'ye) Müvekkilim ondokuz yazısından ötürü dört kere yargılandım, hepsinde

- BEYEFENDİ : Hukukun üstünlüğü diye tutturmasından belli.
- ADAM : Hukukun üstünlüğü evrensel bir kavramdır beyefendi.
- BEYEFENDİ : Yahü sen de bu anaşik gibi konuşma allah sen! Ne ilgisi var buranın evrensellelikle?
- İŞÇİ : Haklısınız efendim. Buranın evrensellelikle hiçbir ilişkisi yok.
- BEYEFENDİ : Sen sus, fikrimi soran olmadı.
- İŞÇİ : Susmam. (Muzip) Susmam. Özgürüm çürüktü.
- ADAM : Müvekkilim beşinci kez beraat etti bugün. Özgür bir yurttaş.
- BEYEFENDİ : Öyle mi? İyi. Pekiyi. Cidebilirsiniz.
- ADAM : İşçi'ye Gidelim Muhsin. (Çıkmadan önce bakışır.) İşçi seksek oynayan bir çocuğun neşesiyle, Adam ise nedeni belirsiz bir hüziyle çikar.)
- BEYEFENDİ : (Elinde dosyayla salimenin ön-ortasına yitirir. Görünmeyen bir görevliye emir verir gibi komuşur) Bu iş böyle olmayacak. Hukuk mukok derken yüzünüze gözünüze bulaştırdunuz işi. Susturulması gerekiyor. Başka bir yol deneyeceğiz. Yurt dışına kaçmaya ikna edin bu herifi. Hemen. Öyle bir ikna edin ki, yurt dışına gitmekten başka hiçbir şey düşünmesin. Sonra... (Işık yiter.) (Işık. Birinci tablodaki jaluzi pencerenin önünde Adam ve genç kadın. Konuşmadan birbirlerine bakarlardı. Bir an.)
- ADAM : Gece yarısı beş kişi gelmişler eve.
- KADIN : Orası evi değildi. Bir... arkadaşının bekâr odası. Böyle bir şeyi bekliyorduk. Çocukları ve beni rahatsız etmemek için, bir haftadır orada kalıyorduk.
- ADAM : Rahatsız etmemek için mi?
- KADIN : Öyle dedi. Sözcüklerle dalga geçmeyi se-verdi biliyorsunuz.

14

- ADAM : Son günlerde hiç mi görüşmediniz?
- KADIN : Olur mu öyle şey! Her gün görüşüyorduk. Öğle tatilinde buluşup konuşuyorduk. Hollanda'ya gideceğini söyledi.
- ADAM : Hollanda mı?
- KADIN : Evet. Beni burada rahat bırakmayacaklar, giderim Hollanda'ya, bulurum bir iş, aldırım seni ve çocukları yanıma diyerek ayrıldık. (Salimenin sağ tarafında elinde kitap, eski bir valizle işçi belirir.)
- İŞÇİ : Beş kişi geldiler. Bir otomobile binip istasyona gittik. Trene bindik. Hep beraber. Adamlar güliyorlardı. Biri bana bir tane bisküvi verdi. (Cebinden ucuz ısırmış bir bisküvi çıkarır, gösterir) Bir lokma aldım, ağızımda büyüdü. Kalamı cebime koydum. Çantamı açtılar. Utandım. Don, gömlek, fanila, senin ve çocukların fotoğrafları, beş on kitap... Trene binince, kompartimanın perdelerini çekip örttüler sıkı sıkı. Kapyaya da "hizmete mahsusdur" diye bir karton astılar.
- KADIN : (Adam'a) Korkmuş mudur? Trenleri severdi.
- İŞÇİ : Korkmadım. Trenleri severim. Beş kişi, bir de ben... Bir gece treninin içinde, hizmete mahsus bir kompartimanda. Saatlerce sonra bir istasyonda durdu tren. Haydi iniyorduz dediler. Hollanda'ya geldik mi dedim. Güldüler. İndik. Tren kalktı gitti. Karanlıktı. Pek benzeniyordu Hollanda'ya. Uzakta köpekler havlıyordu. Çok uzakta tek tük ışıklar görünüyordu. Gün ağarmaya başlamıştı. İki saatir yürüyorduk.
- KADIN : (Adam'a) Yorulmazdı.
- İŞÇİ : Yorgun değildim. Karımı, çocuklarımı düşünüyordum.
- KADIN : (Adam'a) Beni, çocukları düşünmüştür biliyorum.

15

- : İn cin yok, bir yerde dur dediler durdum. Yağlı saçlı, burmu sivilleli olanı yamaştı yarıma. Bak dedi, şu tepenin ardı sınır. Oradan sonra artık Hollanda'ya nu gidersin, Moskova'ya mu, ne halt edersen et ama bir daha gözümüze görünme. Bizden bu kadar yolun açık olsun. Yolun açık olsun, yolun açık olsun. Beg kere el sıkıştık. Çantamı alıp yürüdüm. Derin bir nefes aldım. (Sağdan çıkar çıkmaz beg el silah sesi duyulur. Sol tarafıya aydınlanır.)
- ADAM : Muhşın dört beg adını atmıştı, arkasından beg el ateş edildi. Yüzü koyun yere düştü. Ölmüştü.
- KADIN : Gövdesinde bir tek kursun yarası vardı. Sol kütük kemignin altından geçen tek kursun yüzünden ölmüştü.
- ADAM : Oysa adamlar yakından ateş etmişler. Beşi de keskin nişancı. Bu iş için seçilmişler. Dördü boşa, biri doluya atmıştı. Daha sonra zabıt tutuldu. Adam gizlice sınırdan kaçmak isterken vurulmuştu.
- KADIN : Beg kişiden biri gelip bana anlattı olup bileni. Nereden, kimlerden, ne zaman emir aldıklarını, bütün işin nasıl planlandığını anlattı. Size dava açmanızı istemek için geldi.
- ADAM : (Adam'la kadın uzun bir an yitizilince, birbirlerini ne bakıyorlar. Kadın döner, sağdan çıkar.)
- ADAM : Dava açamadım. O dönemde bazı davaları açmak kolay değildi. Meslek hayatımda yitirekti olamadığım için, kendimi hor gördüğün anıların da olmuştur. (Sağdan elinde kılıçlık vaziyette işçi görünür.)
- İŞÇİ : (Seçirince) Hollanda'ya gitmek istiyordum. (Kılık yitirir.)
- ADAM : (Işık. Anıkat giysileriyle Adam ve Arkadaşı mahkeme girişinde söyleşirler.)
- ADAM : Yahu hep söylüyorum, hukuk başka, ada-

let başka! Hukuk tarafsızdır. Soğukkanlı yaklaşır soruna.

ARKADAŞ
ADAM
ARKADAŞ

: Hangi soruna?
: Adalet sorununa!

: Adalet, hiçbir ülkede tarafsız değildir! Burjuva adaleti var, yönemi adalet var... Siyasal rejimi ne olursa olsun her ülkenin ceza adalesinde insana saygı, insanın düştüncü özgürlüğüne saygı gibi kavramlar ayvayı yemiştir. İş böyle olunca, ister Amerika'da ol, ister Küba'da, adaletten kaçmak ya da kaçmamak ilginç bir sorun haline gelir.

ADAM

: Yani kanunlara ya da geçerli hukuka karşı çıkmak ya da çıkmamak meselesi mi sözü-nü ettiğin şey?

ARKADAŞ

: Bir kanunun yanlışlığını, haksızlığını göstermek için ve değişmesini sağlamak için o kanuna itaat fikrini kılığınsememek gerekir diyorum.

ADAM

ARKADAŞ

: Ah yine Sokrates ile Aristo ikileni!
: Sokrates, o adalet fikrinden kaçabildi. Kaçmadı. Kaçmadığı için, kendini yargılayan beşyüz hakim mahkemeyi kabul etmiş mi oluyor? Mahkemeyi, kendini ölüme mahkûm eden mahkemeyi, kaçmamakla reddediyordu. Kaçsaydı Ahina'nın dışmanı sayılır, kararın doğru görülmesine neden olurdu. Sokrates'i ölüme mahkûm eden hakimlerden bir tanesi bile bugüne kadar yasayabilmemiş değildir. Ama saygın ve sevgili Sokrates hep aramızda. Yaşıyor!
: Sokrates'ten yetmiş altı yıl sonra yargılanan Aristo ise sürgünü yeğlemiş.

ADAM

ARKADAŞ

ADAM

: Aristo ne demiş ama?
: Atınahların özgür düşünme hakkına karşı ikinci bir suç işlemelerine izin veremeyeceğim!
: İki ayrı davranış. İkisi de düşündürücü.

ARKADAŞ

Sokrates "Benden nefret ediyorlarsa, söylediklerim doğru olmalı" diyordu. Aristo ise "Benden nefret edilirse, söylediklerimin doğruluğunu kanıtlayamam" demeyi seçti.
: Ben Sokrates'e daha yakın hissediyorum kendimi.

ADAM

ARKADAŞ

: (Gülümser) Bazı ülkelerin hukuk sistemlerinde ve adalet anlayışlarında avukatların Sokrates'i yeğlemeleri doğaldır. (İşık yiter.)
(İşık. Sahnenin ortasında bir karyola. Genç bir adam, kaşasını ellerinin arasına almış oturur. Adı, oyunun sahneleyecek yönetmenin işi kolaylaştırmak için Turgay'dır dır dıyelim. Turgay, hücre-
sindeki yatışın üstünde öyle oturur. Soldan Adam girer, yanına yaklaşır.)

ADAM

TURGAY

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

TURGAY

ADAM

TURGAY

ADAM

TURGAY

ADAM

TURGAY

ADAM

TURGAY

ADAM

TURGAY

ADAM

TURGAY

ADAM

ADAM

TURGAY

: Nedeni yok. Öylesine öldürdüm işte! Uykum vardı! Canım sıkılıyordu. Fenerbahçe berabere kalmıştı! Neden mi arıyorsunuz? Herhalde ben insan değilim!!
: Seni döver miydi?
: Kim?

: Baban.

: Dövmek mi? Büyük bir sevgiyle yaklaştı bana. Sırdaşımı. Çok iyiliğini gördüm. Mükemmel bir insandı.

: Annene mi kötü davranıyordun?

: Hayır, annemi de el üstünde tutardım. İnce, güzel bir insandı. Neden öldürdün onu? (Sessizlik.) Bilmiyorum. Anlatılır gibi değil. İçimde beni iten bir şey vardı. Dayanamadım.

: Babanı... seviyor muydun?

: Seviyordum elbette.

: Ama... öldürdün onu.

: Öldürdüm. Korkunç bir şey bu. Ben insan değilim belki.

: Neden yaptın bunu?

: Bilmiyorum. (Sessizlik) Bilmiyorum.

(İşık yiter. Sol taraftaki pencere önü aydınlanır. Adam.)

: Babasını öldürmüştü. Savundum onu.

Ölüm cezasına çarptı. Temyiz ettik, karar tasdik edildi. (Bir sigara yakar.) İdamına karşıyım ama... babasını öldürdüğü için bir

genç adamın apar topar asılmasına daha çok karşıyım. Hep sordum ona. Neden yaptın bunu Turgay? Hep insanı çıldırtacak bir

ciddiyetle yüzüme bakarak yanıtladı: Bilmiyorum. (Sessizlik.) İdam edileceğini bildir-

mek için cezaevine gittim. (Sahnenin ortası aydınlanır. Turgay yatağın üstünde oturur. Adamı yaklaşıyor.)

: Turgay?

: (Uzun uzun Adam'a bakar) Tamam değil

Sokrates "Benden nefret ediyorlarsa, söylediklerim doğru olmalı" diyordu. Aristo ise "Benden nefret edilirse, söylediklerimin doğruluğunu kanıtlayamam" demeyi seçti.
: Ben Sokrates'e daha yakın hissediyorum kendimi.

ADAM

ARKADAŞ

: (Gülümser) Bazı ülkelerin hukuk sistemlerinde ve adalet anlayışlarında avukatların Sokrates'i yeğlemeleri doğaldır. (İşık yiter.)
(İşık. Sahnenin ortasında bir karyola. Genç bir adam, kaşasını ellerinin arasına almış oturur. Adı, oyunun sahneleyecek yönetmenin işi kolaylaştırmak için Turgay'dır dır dıyelim. Turgay, hücre-
sindeki yatışın üstünde öyle oturur. Soldan Adam girer, yanına yaklaşır.)

ADAM

TURGAY

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

Sokrates "Benden nefret ediyorlarsa, söylediklerim doğru olmalı" diyordu. Aristo ise "Benden nefret edilirse, söylediklerimin doğruluğunu kanıtlayamam" demeyi seçti.
: Ben Sokrates'e daha yakın hissediyorum kendimi.

ADAM

ARKADAŞ

: (Gülümser) Bazı ülkelerin hukuk sistemlerinde ve adalet anlayışlarında avukatların Sokrates'i yeğlemeleri doğaldır. (İşık yiter.)
(İşık. Sahnenin ortasında bir karyola. Genç bir adam, kaşasını ellerinin arasına almış oturur. Adı, oyunun sahneleyecek yönetmenin işi kolaylaştırmak için Turgay'dır dır dıyelim. Turgay, hücre-
sindeki yatışın üstünde öyle oturur. Soldan Adam girer, yanına yaklaşır.)

ADAM

TURGAY

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

Sokrates "Benden nefret ediyorlarsa, söylediklerim doğru olmalı" diyordu. Aristo ise "Benden nefret edilirse, söylediklerimin doğruluğunu kanıtlayamam" demeyi seçti.
: Ben Sokrates'e daha yakın hissediyorum kendimi.

ADAM

ARKADAŞ

: (Gülümser) Bazı ülkelerin hukuk sistemlerinde ve adalet anlayışlarında avukatların Sokrates'i yeğlemeleri doğaldır. (İşık yiter.)
(İşık. Sahnenin ortasında bir karyola. Genç bir adam, kaşasını ellerinin arasına almış oturur. Adı, oyunun sahneleyecek yönetmenin işi kolaylaştırmak için Turgay'dır dır dıyelim. Turgay, hücre-
sindeki yatışın üstünde öyle oturur. Soldan Adam girer, yanına yaklaşır.)

ADAM

TURGAY

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

Sokrates "Benden nefret ediyorlarsa, söylediklerim doğru olmalı" diyordu. Aristo ise "Benden nefret edilirse, söylediklerimin doğruluğunu kanıtlayamam" demeyi seçti.
: Ben Sokrates'e daha yakın hissediyorum kendimi.

ADAM

ARKADAŞ

: (Gülümser) Bazı ülkelerin hukuk sistemlerinde ve adalet anlayışlarında avukatların Sokrates'i yeğlemeleri doğaldır. (İşık yiter.)
(İşık. Sahnenin ortasında bir karyola. Genç bir adam, kaşasını ellerinin arasına almış oturur. Adı, oyunun sahneleyecek yönetmenin işi kolaylaştırmak için Turgay'dır dır dıyelim. Turgay, hücre-
sindeki yatışın üstünde öyle oturur. Soldan Adam girer, yanına yaklaşır.)

ADAM

TURGAY

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

Sokrates "Benden nefret ediyorlarsa, söylediklerim doğru olmalı" diyordu. Aristo ise "Benden nefret edilirse, söylediklerimin doğruluğunu kanıtlayamam" demeyi seçti.
: Ben Sokrates'e daha yakın hissediyorum kendimi.

ADAM

ARKADAŞ

: (Gülümser) Bazı ülkelerin hukuk sistemlerinde ve adalet anlayışlarında avukatların Sokrates'i yeğlemeleri doğaldır. (İşık yiter.)
(İşık. Sahnenin ortasında bir karyola. Genç bir adam, kaşasını ellerinin arasına almış oturur. Adı, oyunun sahneleyecek yönetmenin işi kolaylaştırmak için Turgay'dır dır dıyelim. Turgay, hücre-
sindeki yatışın üstünde öyle oturur. Soldan Adam girer, yanına yaklaşır.)

ADAM

TURGAY

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

Sokrates "Benden nefret ediyorlarsa, söylediklerim doğru olmalı" diyordu. Aristo ise "Benden nefret edilirse, söylediklerimin doğruluğunu kanıtlayamam" demeyi seçti.
: Ben Sokrates'e daha yakın hissediyorum kendimi.

ADAM

ARKADAŞ

: (Gülümser) Bazı ülkelerin hukuk sistemlerinde ve adalet anlayışlarında avukatların Sokrates'i yeğlemeleri doğaldır. (İşık yiter.)
(İşık. Sahnenin ortasında bir karyola. Genç bir adam, kaşasını ellerinin arasına almış oturur. Adı, oyunun sahneleyecek yönetmenin işi kolaylaştırmak için Turgay'dır dır dıyelim. Turgay, hücre-
sindeki yatışın üstünde öyle oturur. Soldan Adam girer, yanına yaklaşır.)

ADAM

TURGAY

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

ADAM

mi? Asacaklar beni.

(Sessizlik.)

TURGAY : Babamı öldürdüm. Bunun cezası ağır ol-
mal.

ADAM : Anlatıyorsun. Anlat! Bana söyle olup bi-
ten!

TURGAY : Anlatacak bir şey yok. Ben insan değilim
herhalde. Babamı... öldürdüm. Durup du-
rurken. Öylesine. Bilmiyorum. İçinde beni
İlen bir şey vardı. Dayanamadım. Öldür-
düm. Şimdi, bu cinayeten ötürü beni de öl-
dürecekler. Hakları! Adalet yerini bulacak!

ADAM : Sen de burada vız vız vız, bal yapmaz arı
gibi söyleyip duruyorsun! Siktir git artık
canını sıkma!

TURGAY : Sana yardımcı olmaya çalışıyorum.
Yardım marđın isteniyorum. Defol git,
rahat bırak beni!

ADAM : Seni savundum ben.
Hassıktır!

TURGAY : (Adam çıkar. Turgay yatağa oturur. Yıkartlar-
da bir yere bakar. Gülmese. Fısıllar. Önce
düşünür. Sonra duyur.)

TURGAY : Baba? Baba. Babamın mehaba.
(İşk yiter. İşk. Sahnenin ortında bir kadını
vardır. Nermi'nin Hanım diyelim. Yarı modern,
yarı ritica, elektik bir hatun. Yaşı başlı. Bek-
ler. Soldan Adam girer. Yitüüp giderken,
Nermi'nin yolunu keser Adam'ın. Zengin bir di-
lenci gibidir.)

NERMİN : Avukat bey?

ADAM : Ekendim, pardon?

NERMİN : Avukat bey, sana bir şey diyeceğim.
ADAM : Söyleyiniz hanımefendi? Buyurun lütfen?

NERMİN : Ben... Turgay'ın annesiyim.
ADAM : (Sagkn) Evet. Bak hanımefendi, durum
pek iyi sayılmaz.

NERMİN : Evet. Ben annesiyim onun...
ADAM : Karar tasdik edildi (Bir an) İdam kararı

onaylandı.

NERMİN : (Ağlanına başlar sessizce) Bey, sana bir şey
diyeceğim.

ADAM : Buyur, söyle.
NERMİN : Onun öldürdüğü babası değildi.
ADAM : Ne?

NERMİN : Onun öldürdüğü adam, babası değildi.
ADAM : Sen ne diyorsun kadın? Bu dediğin mah-
kemenin yenilmesine yer sebeptir. Ka-
nunda yer var! Gidip asıl babasını bulalım.
Kurtarız oğlunu! Şimdiye kadar aklınız
neredeydi? Haydi, gidelim.

NERMİN : Dur avukat bey. Bırak anlatayım.
ADAM : Ne anlatacaksın, kaybedecek zamanımız
yok. Turgay'ı kurtarırız.

NERMİN : Turgay'ın öldürdüğü adamla evlendiğim
ADAM : zaman gebedim. Evlilikle Turgay'ın do-
ğum günü arasında hesap tutmadı. Anladı
adam çocuğun kendisinden olmadığın. Be-
ni çok sıkıştırdı. Üstüne geldi. Turgay bir
aylıktı. Dayanamadım asıl babasının ismini
söyledim. Fırladı gitti, onu öldürmüştü. Cina-
yeti meydana çıkmadı. Yakalanmadı. Asıl
babayı kimin öldürdüğü bilinmedi, dava
kapatıldı, unutuldu gitti. Adam sonra bana
döndü. Kucakladı öpüti beni. Şimdi bu ođ-
lan bızın oğlumuz, ikimizin çocuğu dedi.
O gündən sonra çocuđuma da, bana da çok
iyi baktı. İyi bir baba, iyi bir koca oldu yir-
mi yıl. Turgay'ın öldürdüğü adam, onun
babası değildi ama... Turgay bilmez bunu.
Bana yemin ettimşti oğlum bilmeyecek di-
ye. Ama çocuk onu, hiçbir zaman sevmedi.

NERMİN : (Susar.)
ADAM : Şimdi söylesek mi avukat bey?

NERMİN : (Adam, kadının yüzüne bakmadan ağır ağır
yitiriyerek sağ tarağıan çıkar gider.
İşk yiter. Geri geldiği zamanı Adam bir çocuk
bahesindedir. Bir salınmak vusaire. Sonbahar,

Bir bank. Adam oturur, dalgın dalgın seyirciye bakar.)

ADAM

: İşkence... iyi bir şey değil. İnsan olanın ka-
bul edeceği bir şey değil. İşkence. Her şey
gibi onun da türlü, çeşitli var. Ahmet
Usta diye birini tanıştım yıllarca önce.
Yaşlı başlı bir kaportacıydı. Ünlüydü Sana-
yi Çarşısında. Arabasını bir yere çarpan
herkes önce ona giderdi. Buruşuk kâğıt gibi
olmuş otomobilleri bile, külçe halinde olan-
ları bile bir ayda eski haline getirir, gıcıır gi-
rir teslim ederdi sahibine! Yaşlı başlı adam-
dı dedim ya, kurküc yaşındaymış ben tanı-
dığım zaman. Çok daha yaşlı gösteriyordu.
Elinde bir çekiçle dolaşıyordu hep. Otomo-
billeri düzelttiği çekiç. Sihinli bir değnek gi-
bi kullanıyordu çekicini. Kaportayı düzel-
tirken bir beyin cerrahı gibiydi neredeyse.
Suskun bir sırbaz, bir büyüdü. Ülkemizde
arabası olan herkes mutlaka gidere bir yere
çarpar. Ya da biri gelir ona çarpar. Çarpıl-
mış arabaların içinde çarpık insanlar dola-
nır durur kenlerimizde. Bu ve benzeri ne-
denlerden ötürü Sanayi Çarşısı pek önemli-
dir. Milyarlık Mercedesi çöpe atıp yenisini
almak istemedikleri için, bozulan bir şeyi
ucuza düzelttirip eski haline dönüştürmek
isteyen insanlar, kaporta ustalarına sığınır-
lar. İşte Ahmet Usta, bu ustaların en ünlü-
süydü.

(Sağdan Ahmet Usta girer. Tutumu, elinde çe-
kici. Yakışıklı, üzgün, öntüne bakarak konuşan,
ciddi bir insan.)

AHMET

ADAM

AHMET

: (Adam'ın yanına oturur.) Merhaba.

: Merhaba Ahmet Usta.

: (Adam'a bakar, elindeki çekiçe bakar, yine
Adam'a bakar.) Ahmet Usta... Yeryüzünün
en iyi kaportacısı!

(Sağdan genç bir kadın girer, kucacağında küçük

22

bir çocuk. Aramızdan iri bir adam. Salıncağını
öntüne giderler.)

KADIN

IRI

KADIN

IRI

KADIN

IRI

KADIN

IRI

KADIN

IRI

KADIN

IRI

: Nalan her gece onun odasına girdiğini
söylüyor.

: Ben mi?

: Sen. Her gece onun odasına giriyormuş-
sun.

: Nalan orospunun biri. Sen de öylesini!

Kancak takımı!

: Nedir bu söylediğin? Bak! Oğlun bu.

: Oğluma da, sana da, Nalan'a da başlatma
şimdi!

: Ahmet'i de mi sevmiyorsun?

: (Çocuğu gösterir) Bu piç kurusunu mu?

Çok seviyorum. Sevmez olur muyum hiç?
Cehennem dibine kadar yolu var.

: Nasıl böyle bir şey söyleyebilirsin? Senin
oğlun.

: İyi. Oğlummuş. Her limanda bir oğlan bi-
raktım ben.

: Ayıp ediyorsun.

: Bana bak, elimin tersiyle bir çakarsam gö-
rürsün ayıbı mayıbı! Geri zekâlı! Amçki!

Orospu! Sen kim oluyorsun ulan bana akıl
verecek?! Hiyar ağası! Ayıp ediyormuşum!

Al piçini sıkırt git başımdan haydii!

(Iri, kadına hakaret yağdırırken salınmasını öbür
ucunda olup biteni seyreden Adam ile Ahmet
Usta'nın üstündeki ışık artlar.)

: Annemle babam. Çok... güzel insanlardı.

: Ahmet Usta?

: Ah, bu 'usta' lafına da bayılıyorum doğru-
su. Beni nasıl bir insan olarak tarif eder-
niz avukat bey?

: Nasıl?

: Beni hiç tanımayan birine nasıl tarif eder-
sünüz beni?

: İyi huylu, güleç, konuşkan bir insan. Bir...
işçi.

23

AHMET

: Oysa kötü huylu, somurtkan, suskun bir insanın ben.

ADAM

: Ahmet Usta. Kendine haksızlık ediyorsun.

AHMET

: Ahmet Usta! On yaşadığım ben bu kaptırlıca işine girdiğimde, sabahın yedisinden gece yarlarına kadar elimizde çekiç çalırdık. Gülerce, hafalarca, aylarca.

(*Sessizlik*) Yıllarca. Onki yaşında usta oldum ben. Bu çekiçle! Yıllarca Mercedes, Beemve, Opel düzelttim bu çekiçle! Yakımsı, yakımsı, rezil olmuş birçok arabayı döve döve eski haline, mükemmel şekline dönüştürdüm! Vurarak. İsrar edip dövere düzelttim kıymetli otomobilleri! Birileri bir şeyi bozarlar! Ben düzeltirim! Çekicimle!

(*Adam'ın bakarı*) Tamam mı?

ADAM

: Tamam.

AHMET

(*Sessizlik*)

: On yaşadığım bel! On! Elime bu çekiç tutuşturdular. Bütün hayatım yerine geçti bu... çekiç. Birileri bir yerlerde arabaları oraya buraya çarpıyorlardı, düzeltmek bize... bana düşüyordu! Onlar bozuyordu, ben düzeltiyordum. Onlar bozuyordu, ben düzeltiyordum! On yaşadım. İhsaf ulan, ulan İhsaf bel! Tek oynadığım bu çekiçti. Bir çekiç! Bak, bu işte... (*Çekiç Adam'ın eline tutuşturur*) Benim bütün dünyam bu. Bu çekiç. Deli olur insan.

ADAM

(*Sessizlik*)

: Hakkım. (*İşık düşer.*) Hakkıydı. (*Ahmet Usta kınımdan seğirciye bakar. Adam elinde çekiçle konuşur*) Ahmet Usta bir gün elindeki çekiçi aynı noktaya vurmaya başlamış. Gittikçe hızlanarak. Arabayı delmeden çekiçi elinden alması çaraları. Sık sık yinelenmeye başlamış bu iş kazaları... Müşteriler şikâyet etmeye başlamışlar. (*İşık düşer.*)

MÜŞTERİ

: En iyisi odur dediler, getirdik Mercedes'i buraya, bir öne, bir arkaya iki delik açmış herifi! Ne biçim usta bu!

MÜDÜR

: Hakkınız efendim. Ben icabına bakacağım, siz merak buyurmayınız lütfen. Bizaz rahatsız galiba. Bunlar bilirsiniz hayvan gibidiler, ne zaman ne yapacakları belli olmaz.

MÜŞTERİ

: Hayır araba önemli değil, meslek ahlaki kalmadı ona üzülüyorum. Ben de üç tane Mercedes, iki Jaguar, bir Porsche, bir de Chevrolet var yani. Hanımınkileri, bizim oğlanınki saymıyorum. Alt tarafı bir Mercedes, ben malında değilim ama ahlaki! Hi? Ah-lak? Ona üzülüyorum. Altın bu pezevenği işten yani lükten di mi?

MÜDÜR

: Hakkınız efendim. Kendisine gereken dersi vereceğiz. On yaşadık burada çalışmaya, epey yaşlandı, yirmibeş yıldır burada çalışıyor.

MÜŞTERİ

: Demek otuzbeş yaşında.

MÜDÜR

: Öyle mi? (*Parnaklarıya hesaplar*) Evet. Otuzbeş yaşında. Tabii o kadar uzun zamanı burada çekiçle otomobil düzeltiyor ki... İnsan onu daha yaşlı biriymiş gibi düşünüyor. Yoksa normal bir insan için otuzbeş yaş nedir ki?

MÜŞTERİ

: Bu manyaktır için yolun sonu demek oluyor demek ki!

MÜDÜR

: Çok güzel ifade ettiniz efendim. Pazartesi sabahı buyurun, arabamız gıcır gıcır, el değmemiş gibi, üstünden sanki o kamyon geçmemiş gibi sizi bekliyor olacak.

MÜŞTERİ

: İyi. Hadi bakalım. Eyvallah. (*Çakar*)

MÜDÜR

: (*Seslenir*) Ahmet Usta! (*Ahmet Usta, Adam'ın çekiçini alır, Müdürlük'ün ışığına girer.*)

AHMET

: Buyrun.

MÜDÜR

ha?!

AHMET : Hiçbir şeyi rezil etmedim ben. (Çok sakindir. Fazla sakın.)

MÜDÜR : Nah etmedin! Bir de etmedim diyor! İçine ediyorsun, kaportanın, deliyorsun be! Bozuyorsun işi! Böyle gitmeyecek bu iş...

AHMET : Bozuyorum.

MÜDÜR : Bozuyormuş! Ne yapıyorsun peki?

AHMET : Düzeltiyorum.

MÜDÜR : Nasıl yani?

AHMET : Bozuk olan bir şeyi düzeltiyorum.

MÜDÜR : Ahmet usta? Sen keçileri iyice kaçırдың galiba! Nasıl düzeltmek ulan bu? Deliyorsun arabaları!

AHMET : Arabaları düzeltmiyorum. Hayatımı düzeltmeye çalışıyorum ben. Çekicimle aynı yere vurunca sanki... düzelir gibi oluyor.

MÜDÜR : Otomobil ne olacak peki?

AHMET : Otomobil yok. Hayatım söz konusu...

MÜDÜR : Ulan manyak herif, başların senin hayatından!

AHMET : (Sakin) Başlayamazsın.

MÜDÜR : Defol git buradan, bir daha gözüm görmesin seni! Hadi siktir!

AHMET : Benüm hayatımı benden başka kimse düzeltmez. Ben ustasıyım bu işin, bak nasıl düzelltilir gösteriyim sana. (Masanın üzerindeki uzantı, müdüriyi ensesinden yakalar, kafasını masanın üstüne çeker, yapıştırır. Çekici kaldırır ve bütün gücüyle indirir. İşik yiter.)

ADAM : Ahmet Usta çekicini müdürün kafasına yuzyırmidört kere yurmuş o gün. Mahkeme de ben savundum. Akıl hastanesine koydular Ahmet Usta'ya. Orada sağ elini yumruk yapıp, çekici gibi duvarlara vurmaya başlamış. Herkese, her şeye karşı nazik, dikkatli, tatlı bir adam... elindeki çekiciden kurtarmıyor kendini. Sonunda sağ kolunu

26

bir kayışla gövdesine bağladılar. Sol kolu özgür, sağ kolu kendi gövdesine bağlı dolayışor yıllardır hastanenin bahçesinde. (İşik yiter.)

ADAM

: Hukuk önemlidir. (Sessizlik) Öyle mi gerçekten? Gerçekten... öyle mi? Bilim tek başına hiçbir anlamı olmayan bir şeydir. Ayrıca hukuk bilim değildir beki de. Bilmiyorum. Ama bütün yaşamı hukuka yatırmış, onunla yatan, onunla kalkan bir insan olarak, konuşuyorum şimdi. Hukuk... gereklidir. Zedelenmemesi gerekir. Uygulanması gerekir. Korunması, üstüne titrenmesi gerekir. Hukuk. (Gülümser) Tek başına hiçbir işe yaramaz. Yanına bir şey daha eklemek gerekir hep hukukun. Bir şey daha. Nedir o? İnsandır. İnsan ile hukuku yan yana getirsek ancak o zaman tembel, katı ve zalim bir topluma karşı koruyabiliriz insanı. Hukukun asıl hedefi de budur zaten. Kötülüğün zaman zaman da olsa egemen olduğu, tembel, katı ve zalim toplumlarda insanı o topluma karşı korumak. Hukuk insanı topluma karşı ne kadar iyi koruyorsa o kadar hukuktur. İnsana karşı devletin tarafında yer alan hukuksa, hukuk değildir... Guguktur. (İşik yiter.)

(İşik. Adamı ince belli bir çay bardağından çay içer. Bir masası, iki iskemle.)

ADAM

: Fransız Yargıtay'ın bir kararında okumuştum. Adamın elma bahçeleri var. Elma yetiştiricisi. Büyük elma bahçeleri... hırsızlık eksik değil tabii. Elmaları çalınıyor hep. Hangimiz kıraaz, erik, elma yürütmemiştir çocukken başkalarının bahçesinden. Başkasına ait bir mal izinsiz almak hırsızlıktır değil mi? Hırsızlıkta suçtur. Eee? Elma, armut yürütmüş bütün ilkokullu çocuklara suçlu gözüyle mi bakacağız peki?

27

Neyse. Bu... Fransız elmacı, elma ağaçlarını hırsızlardan korumak için çeşitli yollar denemiş. Başarılı olamamış. Bahçesine çepe-çevre parmaklık çekiyor. Olmuyor. Köpekler alıyor, olmuyor. Elmalar yürüyor. Sonunda telle çevirip bahçeyi, yitsek akımlı elektrik veriyor tellere. Birkaç gün sonra parmaklıklar üstünde kavulmuş bir çocuk cesedi bulundu yedi yaşında bir çocuk.

(Uzun sessizlik) Adam ısrarla, yalnızca hırsızlığı önlemek istediğini söyledi mahkemede: Elmalarını hırsızlara karşı korumak istiyordun! Fransız yargıtayı... hırsız da ol-
sa, yaşama hakkın mal mülkten önce geldiğini gerekçe göstererek ceza kararını onayladı. Daima düşünürüm: Mal, elma bahçesi sahibinin değil de devletin olaydı acaba ne değişirdi? (İşik değişir. Adam, giti-neydiği illerimizden birine başlı sınır köylerinden bir kullibeni içindeki. Ebiyesi, Kravutı, yağmurluğu ve elinde gay bardağıyla sahnenin en gerisinde, sağ köşede duran bir tabureye otur, bir sigara yakar. Sessizce, görülmüş Adam olarak, önünde oyununları seyrederek köşesinden. Dört hali, dört nümler, bir sinî. Şehmuz üç tes-biti, ağızlığında sigarası oturur. Raka iyer izim yiyecek. Önünde bir su sıralısı, bir bardak. Sağdan Memo girer. Elinde tişört, öbür elinde çuhaya sarılı bir şey. Belinde tabanca. Üstü başı, yitzi gözü kam, toprak, pislik içinde. Memo sakinidir. Şehmuz da...)

ŞEHMUZ : Gel Memo. Hoş gelmişsen. Otur.
MEMO : Ayakta durayım. Yorgunum.
ŞEHMUZ : (Gülünser) İyi ya ula, yorgunsan otur şöle!
MEMO : Otunmayayın Şehmuz Ağa.
ŞEHMUZ : İyi. Dikili bakalım. Hamo nerecede?
MEMO : (Ağlamak üzere) Hamo.. öldü Şehmuz Ağa.
ŞEHMUZ : Jandarma mı?

28

MEMO
ŞEHMUZ
MEMO
ŞEHMUZ
MEMO

: Mayına parçalandı.
: Yaa. Vah vah. Yık ne oldu peki?
: Eksiksiz geçirdik eli kaşırı.
: Sürü ne oldu?
: İkbin koyunu da geçirdik salınan.
: Dönerken mi palatdı deyyusun mayını?
: Oyle oldu. (Önce yavaş, çok yavaş anlatmaya başlar, giderek hızlanır, sesi yitkiler) Kolsuz Recep, Şirden Mehnet, Topal Ali... ne-reye dönsen paramparacıdır insanları!
: Para kazanıyorlar.
: Yaşarlarsa.
: Ne dedin Memo?
: Yaşarlarsa dedim. Babam... ben doğmadan parçalanıp gitti senin hizmetinde.
Ağam Topal Vey's yavaş yavaş parçalandı senin yanında. Önce bacağı, sonra kolu, sonunda da beyrni! Okuma yazma biliyordu oysal

ŞEHMUZ
MEMO
ŞEHMUZ
MEMO

: (Gülünser) Ben okuttum piçi.
: İlkol ikiye kadar.
: Yeteri kadar. (Sinirli) Memo? Ne oluyor lan ağzına sıçtığının dümbüğü? İlk defa mı patlayan meyvin görüyorsun?
: Hamo öldü.
: Allah rahmet eylesin.
: Kan kardeşimdi benim.
: Ulan hayvan! Buralarda herkes birbiriyile kan kardeşidir. Uzatma. Ne istiyorsun söyle, sıkılır git sonra! Bana da fazla kızma...
Ölüm hepimizin yazgısı. Az yaşa, çok yaşa, akabet gelir başa. Sizi, hepinizi öz evladım gibi severim.
: Öz evladın Angara da hükümet ediyor, biz burada parçalanıp geberiyoruz.
: Kamran'ı karıştırmış şimdi. Bilgi küpüdüdü.

ŞEHMUZ
MEMO
ŞEHMUZ
MEMO

: Biz neyiz ağam? Biz neyiz sence?
: (Uzun uzun bakar Memo'ya) Ne istiyorsun?

MEMO
ŞEHMUZ
MEMO
ŞEHMUZ

MEMO
ŞEHMUZ
MEMO
ŞEHMUZ

MEMO
ŞEHMUZ
MEMO
ŞEHMUZ

29

(Memo susar) Al bakalım. (Kırıştıktan sonra çıktı)
kardığı bir tomar parayı verir.

MEMO
ŞEHMUZ

: (Paraya bakar) Hamo'nun parayı nerede?

: Hamo mu? Hamo öldü. Öyle demedin mi? Mayının üstüne basmış. Ne payı olacak?

: Karısı? Beş çocuğu?

: Çocuklar büyüün hele... düşünürüz.

: Hamo'nun hakkını da vereceksin.

(Sessizlik.)

: Bana mı konuşuyorsun Memo?

: Hamo'nun hakkını vereceksin.

: Bana bak hayvan... (Memo elindeki tiftiği ağaya uzatır. Şehmuz kımıldamaz. Memo tiftiği yere bırakır. Tabancayı çeker. Ağa irkilir.

Memo, tabancayı da tiftiğin yanına koyar. Çuha paketi açar. İçinden omuzdan kopmuş bir insanın kolu çıkarır. Kolu, bir sopa gibi tutar, kaldırır. Şehmuz'un kafasına indirir. Işık yiter. Hamo geri gelir. Bir saz sesi. Avukat oturduğu yerden konuşur, saktın ve üzgün.)

AVUKAT

: Memo... Şehmuz'u Hamo'nun koluyla, başına vura vura öldürdü. Mahkeme sürenken Memo'yu kurtaracak maddeyi kanunlarda çok aradım. Bulamadım. (Saz sesi) Hep düşünürüm suç kimin diye. Şehmuz'un mu? Devlet'in mi? Yoksa daha ötelelerde bir yerde mi suç? (Saz sesi) Memo'nun suçsuz olduğunu biliyorum oysa.

(Işık yiter.)

ADAM

: (Bir sigara yakar, seyirciye bakar) ne diyor-duk? Hukuk ile gerçeği birbirine karıştırmamak gerekiyor. Hukuk ile gerçeği birbirine karıştırmamak gerekir. Maalesefi (Bir an) Mahkûmiyet kararını kesinleşinceye kadar her sanık SUÇSUZ sayılır. (Sessizlik) Anayasalarda bile yer alan bir... kural. Sa-

nik... suçlu değildir. Hüküm verilinceye kadar suçsuzdur yargılanan kişi. İyi ama, her sanık hükme kadar suçsuz sayılacaksa neden tutukluyorsun adamı? (Sessizlik.) Bizim toplumda tutuklanan her insan, bir bakıma suçludur. Kanuna göre, anayasaya göre suçsuzdur ama bu "suçsuzu" mahkeme-ye jandarmalar getirir, jandarmalar götürür. Getirilken kelepçelidir bu suçsuz. Duruşmadan az biraz önce kelepçeleri sökülür. Özgür insan pozunda sunulur sanık yüksek mahkemeye. Tutanağa şöyle geçer: Serbest olarak duruşmaya alındı! (Sessizlik) Kelepçesi çıkarılmış bir insan özgür müdür? Birçok insanı kelepçeli özgür insan konumuna koyan, hapisanelerde güzelim özgür mahkûmları yaratan, hukuku da adaleti de umursamayan korkunun komiserleri değil mi? Kelepçesiz olmak, özgür olmanın ilk şartı değildir. Hukuk ile gerçeği maalesef birbirine karıştırmamak gerekir dedim ya... İdeal bir toplumda, hukuk ile gerçeğin bir an bile birbirlerinden ayrılmaması gerekir. Adalet yanıldığını anlayınca, geri veremeyeceğini baştan almamalı. Eski uygarlıklarda tutuklama yoktu. Davanın sonu bekle- nirdi... karar vermek için. Ama... uygarlık deyince... zaten tutukluk yapmayan bir hayat biçimidir uygarlık. Beklemek, adalet için ilk uygarlık belirtisidir hep. Tutukluk yapan bir tabancanın, bekleyen bir adaletle ilişkisi yoktur. Olmamalı. (Işık yiter.)

Işık. Sarışın bir kadın, elinde mikrofona. Biri ka- meraman, diğiri asistan iki genç adam. Asistan ağır bir değirmen taşını kaatımı istediği nok- taya taşır. Kameramanın omzunda kamerasıyla dolunur.)

: Haydi beyler! Işık gidecek biraz sonra. (Asistan a) Şuraya koy bakayım Tunçini!

KADIN

(Asistan, *değirmen taşını yorgun argın bur-
kir*) Yok, ohadı canım, şuraya koyalım...
Burkui

KAMERAMAN : Ne var Hülya?
KADIN : Bu olayın nasıl bir rating alacağını biliyor
musun eşek? Biraz canlan, biraz uyan bel
: Ya sen ne diyorsun be güzelim?
BURKU : Oğlunu kesecek oğlunu, herif (Tunçin'e)
KADIN : Oğluna değil, şuraya koyalım o taş.
(Tunçin, *değirmen taşını sâhnenin soluna ta-
sır zorlanarak*)
KADIN : Burkui? Ulan geri zekâlı, yvân! Tarih yazı-
yoruz burada tarih!
BURKU : İyi. Çekeceğim işte... Neyini kesecekse
kessin hayvan oğlu hayvan. Bir an önce gi-
delim buradan.
TUNÇİN : Oğlunu kesecekmış.
BURKU : İyi.
KADIN : Bana bak, geri zekâlı! Herif oğlunu kur-
ban edecek, bir tek kare kaçırsan yakarm
seni, anladın mı?
BURKU : Kaçırmam. Yaa bu herif uçmuş bel!
TUNÇİN : (Tâşın bakar) Burası iyi mi?
KADIN : İyi. (Sâhnenin sağ tarafına seslenir) İbo?
İbo? İbrahim Efendi? Hi huur? Buyrun lü-
fen...
(Sağdan İbrahim girer. Elinden tuttuğu yedi
yaşında bir oğlanla. Baba ile çocuk birbirine
benzer. Giysileriyle de. Çocuk şirekli bûnasına
bakar.)
İBRAHİM : Buyur hacım?
KADIN : Hazır mıyız?
İBRAHİM : Biz hazırız. Siz hazır mısınız?
KADIN : Burkui? Tunçin? Hazır mıyız?
(Sessizlik.)
KADIN : (İbrahim'e) Buyrun. Başlayalım.
İBRAHİM : (Elinden tuttuğu oğluna bakar) Mızrap?
MIZRAP : Babacım?
İBRAHİM : Nasılsın?

MIZRAP : İyiym babo.
İBRAHİM : Mızrap?
MIZRAP : Buyur?
İBRAHİM : Seni kurban edeceğim.
MIZRAP : Et babo.
KADIN : (Sessizlik. Baba ile oğul birbirlerine bakıyor.)
: Çok güzel oldu. Seni kurban ede-
cim den başlayıp bir daha alalım lütfen. İb-
rahim?
İBRAHİM : Buyur hacı?
KADIN : Seni kurban edeceğim derken elini kaldır-
ma. Çocuğa bak.
MIZRAP : Baba?
İBRAHİM : Ha babo?
MIZRAP : Üçüdüüm.
KADIN : Bekle biraz evladım, az kaldı. Haydi, baş-
tan alıyoruz.
BURKU : Nerden alıyoruz.
KADIN : Mızrap'ın. (Bir an) Haydi!
İBRAHİM : Mızrap?
MIZRAP : Buyur?
İBRAHİM : Seni kurban edeceğim.
MIZRAP : Et babo.
İBRAHİM : Nedendir biliyor musun?
MIZRAP : Bilmem. Sen bilirsın babo.
İBRAHİM : Bir defa ağzından çıktı, dönemem artık.
MIZRAP : İyi.
İBRAHİM : Biraz acyacak.
MIZRAP : Yok zararı.
İBRAHİM : Bir defa ağzından çıktı, dönemem artık.
Mızrap?
MIZRAP : Ekendim babaa?
İBRAHİM : Biraz acyacak. (Bıçağı çıkarır) Senle cen-
nette buluşuruz.
MIZRAP : Olur, anamı da getir. (İbrahim bıçağını kal-
dırır.)
KADIN : Stop!!! Çok güzel. İbrahim Bey, bir yakın
çektim alalım lütfen. Burkui, Tunçin?
BURKU : (Tunçin'e) Manyak olan buralarda herkes!

İBRAHİM

: Oğlum öldürdüm... (Elimdeki bıçağa bakar.)

KADIN

: Şu taşın üstüne çıkan, sola bakın lütfen... (Işık yiler.)

ADAM

(Işık. Değirmen taşını üstünde Adam oturur, elinde çay bardağıyla.)
: Adam çocuğunu kurban etti. Öldürdü. (Sessizlik) Böyle şey olmaz demeyin lütfen. Olur. (Dişini) Yargıtay Birinci Ceza Dairesi'nin 29.1964 tarihli kararı var. Nikâhsız karısından doğan Mızrap adındaki çocuğuna kurban etmek maksadıyla boğazından keserek... teamüden öldürmekten sanık İbrahim'in, bozma üzerine, yapılan duruşması sorunda... iki nokta üst üste, ... suçun sübutuna ve sanığın bir hadiseyi atlarsa çocuğunu Allah yoluna kurban edeceği şeklindeki inancı ile işbu suçu işlediği anlaşıldığından... bu hususun sanık lehine takdirli azaltıcı sebep olarak kabulüne mebni Türk Ceza Kanunu'nun 450 bölü '4' virgül 59'uncu maddeleri uyarınca... hüküm tasdik edilmiştir.

ADAM

(Sessizlik.)
: İbrahim... elindeki kanlı bıçakla kalakaldı ortada. Televizyoncular bir yıl sonra yeni bir çekim yapmak için köye gitmişler. İbrahim'i bulamamışlar. Ölmüş. Köyülere göre ölüm nedeni: İçten çürümek. (Bir an) İçinden çürümüş İbrahim. (İçini çeker) İçten olsun, dıştan olsun, çürümek ölüm nedenidir. Her şeyin çaresi bulunur, çürümek hariç.

PERDE

34

İKİNCİ PERDE

(Işık. Bir park sırası. Sorbanlar. Yapraklar. Sani, solgun bir spot. Adam ile genç kadın otururlar.)

ADAM

: Duyduğunu, gördüğünü aklın süzgeçinden geçirmek gerekiyor önce. Her şey her men şp diye inanmamak gerekir bizim meslekte. Hukuk, binbir yalan içinde bir gram gerçeğe yaklaşmanın mesleğidir bir bakıma.

KADIN

: İyi ama bazen... öyle iyi bir dava geliyor ki karşına... sanki her şey gün gibi apaçık ortada.

ADAM

: Hayır! İşte yarulgi burada başlıyor. Hiçbir şey, hiçbir zaman gün gibi, apaçık ortada değildir.

KADIN

: Hukuk da mı?

ADAM

: I-ih. Hayatta.

KADIN

: İyi. Anlıyorum.

ADAM

: Sen nasıl anlıyorsun bilemiyorum ama ben bunca yıldır anlamış değilim bu meseleyi.

KADIN

: Adam, ekmek bıçağını aldım, kırkyedi kere sapladım diyor. Bunun bizim açımızdan gizemli bir tarafı var mı?

ADAM

: Olmaz olur mu?

KADIN

: Doktor değiliz ki biz! Hukukçuyuz.

ADAM

: Ceza için mi çalışıyoruz, adalet için mi?

KADIN

: İkisi de birbirini içerir bu kavramların.

ADAM

: Haklısın. (Sessizlik) Haklısın ama hukuk kavramını adalete ya da cezaya indirmek mesleğimize saygısızlık olur.

KADIN

: Ne yapmak gerekiyor?

ADAM

: (Kıfıfını kaşır) Geçen sene bir dava aldım.

35

Geng bir anne. Kitleli divarındaki gecekon-
dulara oturuyorlar. Kocasını tomacı. Üç ya-
şında bir çocukları var. Felçli.
: *(Tıkılır. Adımı'a bakar?) Ne?*
: Çocuk doğuşun felçli.
: Bunun hiç anlatmadınız bana.
: Anlatırdım. *(Bir anı)* Kadın dört kilomet-
re ötedeki karakola gidiyor bir akşamüstü.
Oğlunu öldürdüğünü bildiriyor. Kafasına
vura vura öldürmüş çocuğu.
: Neden?
: Felçli bir çocuğa bakmak... usandırıcı ola-
bilir bazen.
: Öldürmüş çocuğunul
: Öyle söylüyor.
: Korkunç bir şey bul
: Evet. Korkunç bir şey...
(Sessizlik.)
: Ama... daha korkunç şeyler de var.
: Bir çocuğu, üstelik kendi çocuğunu öldür-
mekten daha korkunç ne olabilir?
: Önce... mahalleye gittim. Bütün komşular
kadının çocuğunu çok sevdiğini, üzerine
titredğini, ona çok... iyi baktığını söylediler.
: Üzerine mi titriyormuş çocuğun?
: Üzerine titriyormuş.
(Sessizlik.)
: Ama... öldürmüş onu.
: Kafasına vura vura. Öyle söylüyordu.
Sonra... Adli Tıp raporu geldi. Kadın çocu-
ğunu evde yalnız bırakıp bakıla gitti.
On dakika. Çocuk mangalın üstüne düşüp
yanarak ölmüş.
: Yanarak? Ama...
: Çocuk kaza ile, yanarak ölmüştü ve anne-
si onu kendisinin öldürdüğünü söylüyor-
du. *(Bir anı)* Sırdı, bir genç hukukçu olarak
kimine inanacağını? Adli tıp raporuna mı,

36

çocuğun annesine mi?
: *(Kızgın)* Burada "inanmak" önemli değil
ki!
: Güzel. İnanmanın önemsiz olduğunu düşün-
üyorsan, iyi bir hukukçu olacaksın de-
mektir. *(Bakar. Gilihtirer) Belki.*
: Neye inanacağız peki?
: Bak bu da iyi bir soru: Neye inanacağız pe-
ki? Gerçeğin, gelinlik halığı gibi kaygan, el-
den avuçtan kaçan ve kolay yakalanmaz bir
şey olduğuna diyelim. Buna inanacağız.
: Yoruca bir yaklaşımdır.
: Hukuk, yoruca.
: Nasıl bağlandı dava peki?
: Kadın, oğlunu kafasına vurarak öldürdü-
ğünü söylüyordu. Çocuksa yanarak ölmüş-
tü. Kadın garşından döndüğünde oğlunu ölü
bulmuştu.
: Kendi kendini cezalandırıyordu.
: Adaletin başlangıç noktalarından biridir...
: ... kendi kendini cezalandırmak.
(Sessizlik.)
: Kendini cezalandırmanın yolları, yöntem-
leri vardır elbet. Bu genç anne, kendini ce-
zaladırmanın yolunu yalan ıkrarda bul-
muştu.
(Sessizlik. Birbirlerine bakarlar.)
: İyi ama... bunun adaletle bir ilgisi yok ki?
: Ne oldu kadına?
: Beraat etti.
: Dava kapandı mı böylece?
: Bak, bu da iyi bir hukuk sorusu. Hızla öğ-
reniyorsun!
: Neyi? Neyi öğreniyorum?
: Soru sormayı. Yanıtların arkasına bakma-
yı. Yeni sorular icat etmeyi. Gözünüyle ye-
tinmeyi.
: Dava kapandı mı?
: Dava kapanmaz. Dava... hiçbir zaman ka-

37

parmaz.

(Işık yiter.)

İşık. *Sür dibinde izbe bir mekân. Salmenin sağ ve sol tarafında iki yığıntı. Taş, toprak, pislik, rezillikten ibaret iki "siper". Sol taraftaki siperin altında polis üniformasıyla Hasan, sağ taraftaki yığıntının altında perişan giysileriyle Hüseyin. İkisinin elinde de tabanca vardır.*

ADAM : (Salmenin ortasında). İki namulunun arasında. Sakin! Hoop! Beyler! Bi dakka! Lütfen Hoop!

HASAN : Çekil aradan avukat abii!

HÜSEYİN : Hepinizi geberteceğim!

ADAM : (Sejirciye) İki namulun arasında kaldınız mı hiç? Bu tarafta Hasan, şu tarafta Hüseyin... Ortada bendeniz! Ceza avukatı Faruk! Kimi suçlayacağım? Kimi savunacağım? Modern kayma makinelerinde kymış toplumlarda zordur bu soruya yanıt vermek.

HASAN : Aradan çekil!

ADAM : (Sejirciye) Aradan çekilmemi istiyordu Polis Hasan.

HÜSEYİN : Hepinizi geberteceğim!

ADAM : Hüseyin ise hepinizin canına okuyacağını bildiriyordu.

(Hasan ile Hüseyin birbirlerine ateş ederler.

Adam ateş hattının ortasında kımıldamadan dikilir. Bir bu tarafa bakar, bir öbür tarafa, sağa kıncz.)

HASAN : Teslim ol!

HÜSEYİN : Bana bak, nişancıyumdır ben, attığımı vururum bilesin.

HASAN : Teslim ol kardeşim yahu! Ne olur haydi...

HÜSEYİN : Nereye teslim olacağım be? Kovboyculuk mu oynuyorsunuz?

HASAN : Dalga geçme kardeşim.

HÜSEYİN : Kardeşim filan deme bana polis efendi! Vururum.

38

HASAN : Yine mi katil olmak istiyorsun? Öldürdüğün yetmedi mi?

HÜSEYİN : Ne fark eder?! Ben kaçmak için seni vuracağım, sen kanun adına beni vuracaksın... arasında fark var mı? (Sessizlik) Birak gideyim... (Sessizlik) Birak gideyim diyorum... : Olur mu öyle şey yahu? Teslim ol.

HÜSEYİN : (Tabancasını kontrol eder, oturdugu yerden rasgele bir el daha ateş eder, hafif hanayga) Vuracağım seni, yazık olacak. İnsan biraz düştünceli olur. Kendine acımıyorsan çoluğuna çocuğuna acı be! Yazık değil mi?

HASAN : Eee, ben görevimi yapıyorum kardeşim. Hem senin ailen yok mu? Ya ben seni vursam onlara yazık olmaz mı? (Sessizlik) Onlara da yazık değil mi?

HÜSEYİN : Artık değil.

HASAN : Ne? Ne dedin?

HÜSEYİN : Artık yazık değil onlara. (Sessizlik) Karım da vardı, çocuklarım da. İki tane. Hepsini severdim! (Alçak sesle) Hele küçüğünü çok, çok severdim. (Bağırır) Hepsini öldürdüm. Üçünü de. (Sessizlik.)

HASAN : Nasıl yaptın bunu be kardeşim?! (Bir an) At şu tabancayı çık ortaya haydi...

HÜSEYİN : Karım istemişti.

HASAN : Anlamadım? Neyi istemişti?

HÜSEYİN : Onları öldürmemi. Öldür hepinizi. Bizi kurtar artık dedi bana. Olmaz dedim. Yalvardı canının içi.

HASAN : Olmaz ki kardeşim...

HÜSEYİN : Senin anlamana imkân yok ki polis efendi!

Sen hiç aç kaldın mı? Süründün mü? Çocuklarınızın, gözünün önünde eriyip gittiklerini seyretmek zorunda kaldın mı hiç? Ha?! (Sessizlik) Ha?!

HASAN : (Kızgın) Ulan kendini de vuraydın o zaman...

HÜSEYİN : Kurşunların hesabında yanılmışım, alın-

39

ma dayayıp çektim teüği. Patlamadı.

: Sonra?

: Soru ne? Yakalaılar beni.

: Eee, ne bok yemeye kaçın mapustan peki?

Buraya gelip benim tarafımdan yakalanmak için mi?

: Hapisanede insan kendini öldüremiyor.

(Sessizlik.)

Ceza anıtkarı yarığca yitiriliş salınenin sol önüne gelir, olup bitenleri oradan seyretken seyirciye anlatır.)

: Polis memuru... bir cezaevi kaçağını vurmuştu. Savcı, polis memurunu zamanından evvel ateş ettiğini ileri sürüyor ve ceza görmesini istiyordu... Oysa... bakın nasıl olmuş olay.

: Bak kardeşim...

(Hişeyin birden saklandığı yenden fırlayıp Hasan'ın karşısına dikilir. Elindeki topu tabanca-yı kaldırır nişan alır: Hasan dönakalmış bakar. Bir an. Hişeyin teüği çeker. Tık. Patlamaz tabanca. Bir an. Hişeyin ikinci kez ateş etmek üzereyken Hasan tabancasını doğrultur ve Hişeyin'i göğsünden vurur. Hişeyin ölmüştür ama yere düşmez, dikilir orada Hasan'ın karşısında öylece. Yüzünde huzurlu, nerdeyse gülmüşer bir ifade. Gözleri kapalıdır belki. Tabancası elindedir hep ama nişan almaz artık. Uzun bir an. Hasan usulca uzanıp Hişeyin'in elinden tabancasını alır, gözünü onun yüzünden ayırmadan. Biri canlı, biri ölü, biri "sıçır", öbürü "suşuz" iki insanın dansına benzer bu sahne. Hişeyin hiç kırılmamış. Hasan tabancayı açar, bakar. "Boş bu tabanca! Boş!" diye mırıldanır. Yine şaşkın, Hişeyin'e bakar.)

: Neden be kardeşim? Neden boş tabanca çekiyorsun insana?

: Hişeyin ötürken polis memuru Hasan'a leşektir etmiş. Ben karımı, çocuklarımı

öldürmüş sayılmam. Sen de beni öldürmüş sayılmazsın. Uzulme. Sağ ol. Ellerin det

görmesin demiş. (Salınının ortasına, en öne yitirilir.) Olur mu böyle şey? Olup bitenden söz etmıyorum. Hepsi gerçek çünkü. Beni düşündüren Hişeyin'in söyledikleri: Ben karımı, çocuklarımı öldürmüş sayılmam.

Sen de beni öldürmüş sayılmazsın. (Sessizlik.) Hayır. Sayılmaz olur mu? Bal gibi sayılır. Hem Hişeyin'in öldürükleri sayılır, hem de Hasan'ın öldürükü. Ölüm sayılmazdır. (Bir an) Belki... başka bir şey anlatmaya çalışıyordu Hişeyin... Suçlu kavramı ile fazla ilgilenmeyen yönetimlerin sürekli ıskaladığı bir soruyu sormak istiyordu belki. Beni hakıyla cezalandıramaz bu sistem. Karımı, canımı, öğretim, çocuklarımı öldürmemin nedenleri üstünde kafa yor-
*
mayan insanlar cezanın incelikleriyle zaman kaybetmezler nasıl olsa diyordu. Kendini bir polise öldürerek düzenden görünmez bir intikam alıyordu galiba. İyi ama Polis Hasan'ın suçu neydi? Canını koruyordu adam. (Sessizlik.) Bu kadar mı? Yok. Bu kadar değil. Bu kadar olmamalı. (Bir an) Bana... su tabancası çekti! Ben de Karıkkale tabancayla vurmak zorunda kaldım onun! Ben islandım. O... öldü. (Sessizlik) Hasan da böyle düşünmüş olamaz elbette. Uyduruyorum. İkisini de savunmak gerekiyordu. İkisini de... hayır... beşini de... Hasan'ı, Hişeyin'i, karısını, iki çocuğunu... hepsini, hepsini savunmak gerekiyordu.

Ölüm... sayılmazdır. (Perde kapanır. Adanın perdesinin önünde kalır.) Davaya kısa sürdü. Polis Hasan beraat etti. Aklarıydı gün, öğleden sonra Cumhuriyet Lokantası'na gittik. Konuştuk. Mahkemeye suşuz olduğunı kanıtladım. Şimdi Hasan'a da kanıtlamam

gerekliyordu aynı şeyi. Bu meslekte... hukuk ile adalet arasında kalmış ve düşünün insanların mesleğinde insan hiçbir zaman "kazançlı" hissedemez kendini. Neden-se...

(*Perde açılır. Bir masa, iki iskanile, iki bardak bira, bir sigara tablası.*)

: (Güler, Hasan'ın karşısına oturur) Merhaba. Merhaba abi. (Bir an) Teşekkür ederim.

: Teşekkür edecek bir şey yok Hasan. Gerçeği ortaya çıkardık.

: (Adama bakar, uzamca) Hi. Evet. Öyle yaptınız.

: (Sıkıntılı bir sessizlikten sonra) Ne yapacaksınız şimdi?

: Su birayı bitireceğim. (Bakışıp gülümserler) Mahkemede seni dinledim. Yok hemen konuşma şimdi! Öbürlerini dinlemedim. Yalnızca seni dinledim. Güzel şeyler söyledin abi. Sağ ol. Amcamı hatırladım seni dinlerken. O da güzel konuşurdu. Akıllı, güzel, sakın, bilgili bir adamdı amcam. (Dolar gider bir an) Ahmet Amca. Kaportacı. Ünlüydü sanayi çarşısında. Arabasını bir yere çarpan herkes.. önce ona giderdi. Tamirat sıhribazı gibi bir adam. Çekiç ustası.

: Hasan?
: Abi sen yoruldu, sus biraz diyorum ben. İki dudagın birbirine değim biraz... Amcam gibi, durmadan konuşuyorsun, durmadan güzel şeyler söylüyorsun. Dinlen biraz. Yorulur çünkü insan. Amcamdan biliyorum... Ne diyorduk? Haa, amcamı çok severdim. (Sessizlik) Sonra... nasıl derler? Rahatsızlandı. (Birasını içer) Uzun hikâye. (Adam'a bakar) Kötü bir şey mi söyledim Faruk Abi?

: Ne yapacağını şimdi?
: Beraat ettik ya, artık ne istersem yapabili-

HASAN
ADAM
HASAN

ADAM
HASAN

ADAM
HASAN

ADAM
HASAN
ADAM
HASAN

HÜSEYİN
HASAN

ADAM

rim di mi? (Sessizlik) Öldürdüğüm sayılımyor artık di mi abi? (Sessizlik) Temize çıktım yani. Devlet teşkilatındaki görevimi ifa etmekte mükellefim... En güzel coğrafi vaziyette ve üç tarafı denizle çevrili olan ülkeye hizmet edeceğim di mi Faruk abi? (Sessizlik.)

: Bana adresini verir misin?

: Neyi?

: Adresini ver bana. (Bir an) Gerçek adresini Yazdığım her mektup, çektiğim her telgraf ulaşsın istiyorum sana. Bu salaklıktan, bu hırhaktan kurtulmana yardımcı olmak istiyorum. Hukuku ve adaleti değil, savcını avukatı da değil, yalnızca hayatı hayat yapan boktan ayrıntıları düşünesin diye gittiğim yerden yazayım istiyorum sana!

: Bir polis... böyle konuşur mu Hasan?

: Konuşmaz. Tiyatroda oluyor ama böyle şeyler. Görüyorsun!

: Ne tiyatrosu?

: Devlet tiyatrosu! Büyüklelerimiz var. Onlar gösteriyorlar bize sağ olsunlar! Kim suçlu, kim suçsuz anlıyoruz onların sayesinde! Şıppadaki!

: (Güler) Kâbusa dönüşüyor bu gün.

: Ben... istifa ediyorum Faruk Abi!

: Nereden?

: Polislikten. (Bir an) Mesleği bırakıyorum.

Portakal, mandalina işine dönüyorum.

(Sağdan Hüseyin girer. Kirli beyaz bir takım elbise. Elinde bir asker çalizi.)

: Hasan?!

: Hüseyin? Nereden çıktın ulan kardeşim? (Kucaklaşırlar. İki kardeş gibi. Uzun uzun birbirlerine bakarlardı. Yine kucaklaşırlar. Adam katkar, sahnenin önüne yitirir yine.)

: Hasan... meslekten ayrıldı. Şimdi başka iş tutuyor. (Sessizlik) Arada mektuplaşıyoruz.

(Işık yiter.
Müzik.
"Vorra spigaro!, oh dia!")

Işık. Adam kafesinde bir madenci miğferi, dolanır ortalkta. Bir genç gazeteci flaşa fotoğraf çeker durmadan. Sahnenin sağ arkasında yerde bey işçi cesedi yatar. Bir maden ocuğu. Duymam. Toz. Kesik kesik çalan bir siren sesi. Sahnenin solunda üç kadın, iki çocuk. Ağlasınlar bekler. Sahnenin ortasında iki Adam vardır. Genç bir Mihendis ile eli yağlarında bir vardiya çavuşu. Karşılıklı alkışlar. Arada bir, mühendis çavuşa bir tokat atar. Çavuş belindeki tabanca-yı çeker, adamın burununa dayar. Siren sesi. Toz, duymam. Mihendis çavuşa bir tokat dala alır. Çavuş havuya ateş eder. Siren sesi. Küçük patlamalar. Kadınlarla çocukların ağlamaları. Kakafonik bir opera sahnesi gibi.

Bu opera giderek gerçekisti bir cehennem tablosuna dönüşür. Zai sesleri, ahımlı patlamaları, kadınların – çocukların çığlıkları birbirlerine karışır. Birdenbire sessizlik. Zaman içinde üç dakika geri gidilir. Adam, kadınlara çocukların yanına gider sessizce. Cesetler kalkıp çalınmaya başlarlar. Yerin yadı kat altında bir kömür madeni. Genç bir mühendis. Daha yaşlıca bir Vardiya Çavuşu. Uç dört ilks fenerinin sarı, nazı solğun ışığı.)

MÜHENDİS : Haydi, haydi! Anadamlarda yeni bir göz açıyorsunuz bugün. Dikkatli olun biraz!
ÇAVUŞ : Yımnıyedi yıldır çalışıyoruz biz burrada mühendis efendi. Sen gelieli iki ay oldu...
MÜHENDİS : Eee?
ÇAVUŞ : Eeesi filan yok yani... Çok yeni göz açtık biz bugüne kadar.
MÜHENDİS : Eeet? Ne diyorsun sen Çavuş?
ÇAVUŞ : Eee değil yani... Çok anadamlar gördük biz. Bağırıp çağırmana gerek yoktur.

44

MÜHENDİS : Eee? Bana sus mu diyorsun?
ÇAVUŞ : Yok. Sus der miyim hiç. Çok anadamlarda çok yeni göz açtım diyorum. Bir de...

MÜHENDİS : Tamam. Haydi işbaşına!
ÇAVUŞ : Bir de bağırmana gerek yoktur diyorum. (Bakışlarla.)

MÜHENDİS : (Dolaşmaya başlar. İşçileri) Yavaş yavaş. Dikkatli olun. (Dolaşır) Çavuş!

ÇAVUŞ : Buyur?

MÜHENDİS : Bu ne?

ÇAVUŞ : Ne?

MÜHENDİS : Bul! Bunları!

ÇAVUŞ : Direk.

MÜHENDİS : Alay mı ediyorsun benimle Çavuş?

ÇAVUŞ : Yok. Haddime mi düştü. Sen sordun da hani, ben de söylüyorum.

MÜHENDİS : Nedir bunlar?

ÇAVUŞ : Beyim sen buraya ireli beş saati geçti. Daraldın herhalde. İstersen çık biraz yukarı havaalan gel. Yok zararı. Bilirim. Ben de böyle olurdum gençken. Zamanla alışıyor insan kararlığa.

MÜHENDİS : Bana bak! Laubaliliğin lüzumu yok!

ÇAVUŞ : Yok. Ondan değil yani beyim. Bilirim dardır insan. Evi misal, çoluğun çocuğun var mı?

MÜHENDİS : Sen benim sorduğuma cevap ver önce!

ÇAVUŞ : Ne dedin? Sor söyleyeyim.

MÜHENDİS : Bu ne bu?

ÇAVUŞ : (Uzun uzun bakar) Bu mu?

MÜHENDİS : Evet!

ÇAVUŞ : (Güler. Keçiyi) Heh heh... Bu... biz direk diyorum bunlara. Güvenlik direği. Almanca'sını bilmem. Kurk yıldır güvenlik direğidir bunların adı. Ben doğma büyüme Zonguldaklıyım. Babam da buralıydı, büyük-babam da. Bizim ailenin bütün herifi ma-dencidir beyim. Kömür madencisi. Ben, Türkiye'yi Arap Adil zamanında indim ilk

45

kez madene. Onsekiz yaşındaydım. Arap, vardiya çavuşuydu ama delinin tekiydi ay-nı zamanda. Allah rahmet eylesin. Yirmiye-di yıldır Zonguldak'ın altında o koridor se-nin, bu koridor benim dolanıp duruyorum. Sen tüzülme, sinirlenme, her şey yolunda şimdiki. Bize düşünmez ama bana sorarsan çık bir yarım saat hava al. Aydınlığa, bulutlara neyin bak. Merak etme, burada her şey yo-lunda gidecek bugün. Benim dört oğlum var. En büyüğü lise birde. Onlar kömür ma-deninde işçi olmasın diye çalışıyorum. Sen bir şey demedin ama. Evli misin, çocuğun var mı?

- MÜHENDİS** : *(Hayret ve öfkeyle dinlenmiştir çavuşu)* Ulan bana baksana sen, terbiyesiz herifi!
- ÇAVUŞ** : *(Kaşlarını çatır, sıkıntılı)* Off! Bak ama be-yim, olmadı şimdiki. Kötti şeyler söylüyor-sun. Biliyorum, daha kötü şeyler de söyle-yeceksin. Yapma. Bir şey sormak istiyorsan sor, söyleyeyim.
- MÜHENDİS** : Bu direkler...
- ÇAVUŞ** : Evet.
- MÜHENDİS** : Bu... güvenlik direkleri neden... çapraz vuruldu?
- ÇAVUŞ** : Güvenlik direği dediğin çapraz vurulur.
- MÜHENDİS** : Kim dedi?
- ÇAVUŞ** : Ben dedim. Türkiyeli Arap Adil'den öğ-rendiğim gibi.
- MÜHENDİS** : Sen kendini ne sanıyorsun ulan?
- ÇAVUŞ** : Vardiya Çavuşu Muhsin Bonar. *(Biraz alaycı lazırola geçip selam verir)* Güvenlik di-reği böyle çatlır diyorun.
- MÜHENDİS** : *(Kendi deretiminiden çıkmıştır artık. Haksız-lığını örtcek bir şey yapmak zorundadır.)*
- ÇAVUŞ** : Ulan hayvan! *(Çavuş'a bir tokat atar.)*
- MÜHENDİS** : *(Talamasını çeker)* Şimdi bokunu çıkardın mühendisliğinin haal! *(Ateş eder.)*
- MÜHENDİS** : *(Yaralamamıştır)* Allah hepimizin belasını

versin! *(Çavuş'un üstüne atılırken galeri çö-ker. Patlamalar, duman, toz, siren sesleri, beş ceset. O kepezeliğin ve ölüm kararınının ara-sında Çavuş, Mühendis'i kucaklar, çıkışa gö-lürür. Hayatını kurtarır adamın. Bağırır, ça-ğırır, patlamalar süerken adamın üstüne bir sarı spot düşer. Sessizlik.)*

ADAM

: Kural: Yasalar ülkenin her yerinde aynı bi-çimde uygulanır. Demek istedikleri, ortada bir suç varsa ister Zonguldak Kömür Ma-denlerinde olun, ister İstanbul'un bir büyük otelinde, aynı yasaya göre ceza görmeniz gerekir. *(Sessizlik)* Beş kişi öldü o gün. Mü-hendis ile vardiya çavuşu kurtuldular. Mü-hendise atıldığı tokattan ötürü ceza verdiler. Küçük bir ceza. Bir ihbardı sanırım. Siciline işlendi galiba. Çavuşa verilecek ceza çok tartıldı. Beş kişinin ölümlüne neden ol-maktan mı yarılanacaktı yoksa mühendisi öldürmeye teşebbüsten mi? İkinci kural: Bir eyleme iki ceza verilemez. Cezaların hangi-si ağırsa o verilir. Mahkeme bu kurala uy-du... öldürmeye teşebbüsten verdi cezayı. Beş kişinin ölümlüne neden olmakla, bir ki-şiyi öldürmeye kalkışmak arasında fark vardı kanuna göre... Ölen işçilerin cenaze törenini maden işletmesi düzenledi. Muhte-şem bir gömme töreniydi. Herkes oraday-dı. Büyüklüğümüz de. Meğer ne çok severler-miş maden işçilerini! Mütürün mezarlıkta yaptığı konuşma da çok dokunaklıydı. Ağ-lamayan kalmadı. *(Adamın ağrısını yitirir, diti-ler)* Ha, bir dava daha açıldı sonra... Avu-kat yine bendeniz. Ölen işçilerin aileleri, ge-ride kalanlar bir tazminat davası açtılar. Çoluk çocuğa ne olacaktı? Multimilyarlık bir maden işletmesi bu yetimlerin geleceği-ni güvence altına alabilirdi, almalıydı. *(Bir an)* Davayı kaybettik. Şirketin avukatı ben-

ADAM

den daha becerikli miydi neydi, anlayamadım... Sanırım kanun ile adalet arasındaki hava boşluğunun önem ve anlamları daha iyi çözüldü. Olay, maden ocağında olmuştu ama iş kazası değildi. Vardığı çavşının kişisel kusurundan da koca işletme sorumlu tutulamazdı. Beş kuruş ödemediler yetimlere. (Sessizlik.) Ne diyelim, kanun böyle. Kanun... ilkenin her yerinde aynı biçimde uygulanır diyolar. Yerin üstünde de, yerin altında da... (Kafasındaki maddenci mişlerini çıkarır. Sarı. Sahnenin ortasına bınır. Seyirciye bakar.)

: Ergani deyince bakar... Zonguldak deyince kömür, Çelek deyince linyit gelir insanın aklına. Benimse aklıma şu geliyor dostlar: Yasalar ilkenin her yerinde aynı biçimde uygulanır... Ergani, Zonguldak, Çelek... Neresi olursa olsun... Kim olursa olsun... Yasalar... (Çıkar.)

HAYRİ
KEMAL
HAYRİ

(Yıkık. Üç metreye üç metre bir tel kafes. Kafesin içinde onbeg güvercin. Kentin zengin kesiminde bir apartmanın damıdır kafes. Bacaktır. Damlar. Gri, boz, hoklan bir hana. İki portakal sandığı. Üstünde iki genç Adam oturur. Hayrî ve Kemal. Hayrî'nin elinde paçacı bir güzel güvercin vardır. Kararınış güntüğü renginde. Kömürdür.)

: Bozok!
: Hi?
: Bunun adı Bozok! Süslü topaç gibidir hal! Alacaklı, bulacaklı... Sen bunu Yeni Cami'nin iki minaresi arasında takla atarken göreceksin! (Güvercini öper) Çıkışı ok gibidir. Takla dönüştüyse yapıprak gibidir, süzülür, gelir çanımın içi!
: Oğlum sen katıyır yemisin hal Kuşlarla kuş oldun sonunda!

KEMAL

48

HAYRİ

KEMAL

HAYRİ

KEMAL

HAYRİ

KEMAL

HAYRİ

KEMAL

HAYRİ

KEMAL

HAYRİ

KEMAL

HAYRİ

KEMAL

HAYRİ

KEMAL

HAYRİ

KEMAL

HAYRİ

KEMAL

HAYRİ

KEMAL

HAYRİ

KEMAL

HAYRİ

KEMAL

HAYRİ

KEMAL

HAYRİ

KEMAL

HAYRİ

KEMAL

HAYRİ

KEMAL

HAYRİ

KEMAL

: Hassisiktir be, güverciniden anlamak iktiza ediyor önce!

: Kuşun neyini anlayacaksın lan? Kuş işte. Uçar, sıçar, kalkar, konar bir mahallük...

: Sen öyle san.

: Hayri?

: Ne?

: Ekrem Abiye gösterdin mi lan bunun?

(Sessizlik.)

: Yok. Göstermedim.

: Ulan oğlum, adam güvercin uzmanı biliyorsun.

: Güvercinlerden anlayor olabilir, ona bir şey dedim yok. (Bir an.) Hayvanın teki ama! Hayatın anlamıyor.

: Kim?

: Ekrem Abi.

: Duyarsa böyle konuştuğunu, sıçar ağzına haa...

: Nereden duyacak? (Bakar) Sen söylemezsen?

: Ben söyler miyim ulan. Ama heiri güvercin uzmanı değil mi?

: Oyle diyolar. Ne demekse?

: Ne demek?

: Oğlum hayvan, birbirine benzeyen iki güvercin yoktur dünyada! Arkadaki bahçe var ya...

: Sen oraya bahçe mi diyorsun?

: (Gülümser) Kat sahipleri öyle diyolar. Karıştırmaya ulan aklını!

: Ulan ne zaman akıllı olduk da karışacak aklınız ha?

(Gülümser.)

: Lan orada, o... bahçe dedikleri yerin ortasında ne var?

: Kapıcı dairesi.

: Başka?

: Kömürüğe inen merdiven.

49

HAYRI : Başka?
 KEMAL : (Dişilindir) Pislik, rezillik.
 HAYRI : Başka bir şey yok mu?
 KEMAL : Var mı?
 HAYRI : Çer çöp... ağaç filan?
 KEMAL : Haa, anladım. Ağaç var bir tane. Bokun ortasında kocaman...
 HAYRI : Ne ağacı?
 KEMAL : Dut ağacı.
 HAYRI : Hah şöyle hayvan! Etrafına bakmak yetmez, hatırlamak gerekiyor bir de.
 KEMAL : Neyi?
 HAYRI : Ağacı mesela. Dut ağacını.
 KEMAL : (Gülür) Oğlum sen kafayı yedin iyice. Kuş oldun haaa...
 HAYRI : Dinle. Dinle. Geçen kış çöp torbalarını indiriyordum bir baktım... bir kuş yuvası.
 KEMAL : Nerede?
 HAYRI : Dut ağacının dallarının arasında... Güvercin yuvası ile kırlangıç yuvası birbirlerine benzemez. Güvercinin yuvası çerden çöpten, dayanaksız olur. Osuruk sertliğinde bir rüzgâr essin, ilk rüzgârda yuva dağılır, içindeki yumurtalarla düşer yere.
 KEMAL : Eee, sana ne bunlardan Hayri?
 HAYRI : Dört yumurtanın üçü kırıldı o gün, biri... kırılmadı. Dut yapraklarının arasında... kırılmamış bir yumurta ööbyle bana bakıyordu.
 KEMAL : Sen yumurtaya bakmıyor muydun?
 HAYRI : (Kızır) Siktir ulan öktüz!
 KEMAL : Kızma be canım... Dellenme hemen. Ne dedik? (Bir an) Ne yaptın?
 HAYRI : Yumurtayı aldım... eve getirdim.
 KEMAL : Suçuklu yumurta yapmaya mı? (Kendi esprişine güler, Hayri'ye bakar, gülmekten vazgeçer) Pardon. Şaka. Anlat.
 HAYRI : Pamuklu bir yuva yaptım ona.
 KEMAL : Yumurtaya?

50

HAYRI : Yumurtaya. (Birbirlerine bakarlardı) içinde kuş vardı. Biliyordum. Yongan yaptım. Yuva yaptım. Her gün... konuşum onunla...
 KEMAL : Yumurtayıla?
 HAYRI : Yumurtayıla. (Birbirlerine bakarlardı.) Bir gün... yedi numarının Hürriyet'iyle Sabah'ını verdikten sonra aşağıya indim. Kırmış kabuğunu. (Elindeki güvercini öper) Bu çıktı ortaya.
 KEMAL : He. Uçmayı bile ben öğrettim buna. Gittim meyi öğrettim, gelmeyi öğrettim. Bunun üstüne güvercin yoktur dünyada...
 HAYRI : İyi.
 KEMAL : Yok. İyi değil. Mükemmel.
 HAYRI : Ekrem Abi gördü mü bunu?
 KEMAL : Nedenmiş o?
 HAYRI : Güvercin uzmanı ya...
 KEMAL : Bunun gibisi yoktur.
 HAYRI : Ekrem Abiye gösteriyor herkes... güvercini.
 HAYRI : Böyle güvercin gelmedi daha dünyaya.
 KEMAL : Bir de Ekrem Abi görsün.
 HAYRI : Hay Ekrem Abinin gözüne!
 KEMAL : (İşık yiter.)
 HAYRI : Aynı mekân. Bir iskenilide Ekrem Abi oturur. Önünde eli güvercini tiğ adam. Hayri sıranın sonundadır. Kemal, kuş kafesinin yanında seyrederek olup bitecekleri.)
 BİRİNCİ : (Elindeki güvercini Ekrem'e uzatır) Buyur Ekrem Abi...
 EKREM : (Güvercini alır, inceler) Aferin. İyi bakmışsun. Yemini azalt biraz. (Güvercin geri verir.)
 BİRİNCİ : Sağ olasin abim.
 EKREM : Tamam, tamam...
 İKİNCİ : Ekrem Abi... (Güvercini uzatır) Bunun bir derdi var.
 EKREM : (Güvercini alır. Bakar, inceler) Ulan sizler ne angutsunuz ha? Cahil herif?

51

İKİNCİ
İKİNCİ
İKİNCİ
İKİNCİ

İKİNCİ

: Buyur ağam? Söyle, yapayımı!
: Gagası sararmış bunun. Gagasındaki sarıyı gömüyor musun ulan inekçi?
: Başla Ekrem Abi Göremedik...
: Al götür bunu... Bol yeşillik ver. Yeşillik anladın mı?
: Sağ ol, var ol Ekrem Abi.
(*Sını Hayri'ye gelmiştir. Elinde güvercini tuttu. Bir Ekrem'in karşısında. Birbirlerine bakıyorlar. Ekrem elini uzatır.*)

EKREM

: Ver bakalım.

HAYRI
EKREM
HAYRI
EKREM
HAYRI
EKREM
HAYRI

: (Güvercini vermez) Öyle değil.
: (Tıkınıştır) Nasıl değil? Anlamadım.
: Bunun... bir derdi yok. Keyfi yerindedir.
: Bir derdi yok mu?
: Yok.
: İyi. Defol git öyleyse.
: Öyle değil.
(*Sessizlik. Birbirlerine bakıyorlar.*)
: (Kısaç giller) Ne işiyorsun peki?
: Güvercinine bak bir kere.
: İyi. Getir bakayım.
: Öyle değil.
: Nasıl?
: Dikkatli bak. Dünyanın en iyi güvercinidir bu.

EKREM

: (Elini uzatır) Ver bakalım.

HAYRI

: Ben... çıkardım bunu yumurtadan... Ben besledim damla damla... Uçmayı öğrettim... Gümeyri ve geri dönmeği ve yine gümeyri ve yine geri dönmeği öğrendi kendi kendine...
: Senin adın neydi yeğenim?
: Hayri.
: Hayri. Karpıcı Mahmut'un oğlusun di mi?
: Evet.
: Anan... Kastamonulu Gülüsm... di mi?
: Evet.

EKREM
HAYRI
EKREM

HAYRI

EKREM

: Güvercin mi besliyorsun?
: Beg on tane var. (Kıfıslı kagesi gösterir.)
: Aferin. (Giller Durur. Hayri'ye bakar. Elini uzatır) Ver bakalım şu güvercini...
: (Güvercini uzatır özenle) Bunun... üzerine güvercin yoktur.
: Öyle mi? (Giller, güvercini alır) Bakalım ne mene seçmiş bu kuş... (Güvercini kaldırır, karnını tıfır, indirir, hıçlere bakar, Hayri'ye bakar. Gülüsm'er) Allah Allah... (Yine güvercin ne bakar) Bak... burada kötü bir şey var.

HAYRI
EKREM

HAYRI

EKREM

HAYRI

EKREM

HAYRI

EKREM

HAYRI

: Ne?
: Yozaşmış.
: (Telaşlanır) İyi. Peki. Ver bana.
: Hüstü Dur bakalım... (Bakar) Çok mu seviyorsun bu kuşu...
: Tamam.
: Neymiş tamam?
: Ver kuşunu. Gideceğim.
: (Kısaç bakar) Bu hayvan... yozaşmış. (Güvercinin kafasını burar, kopartır. Hayri'nin yüzüne alır) Al bakalım...
(Hayri büyüklük bir çığlık atarak Ekrem'in üstüne atılır, yere yatırır, onun boynunu kırar. Ölür.)
Işık Aydın sınıma. Kuş kafesinin önünde Adam durur.)

ADAM

: Hayri... cezasını görmek için gönderildiği her mapushanede... başı eğik, sessiz doludurdu günlerini. Güvercin yetiştirirdi. İmralı'da, Tarım Cezaevinden tahliye oldu. Sını'dı Ankara'da, Çankaya civarında bir yerde kapıcı. Güvercin yetiştiriyor.
(Işık yiter.)

(İşk. Oyunun en başındaki jahluzili pencere öni. Adam, Arkadaş ve Genç Kadın. Fincanlardan çay içerler. Kadın ve Adam karşılıklı iki koltukta otururlar. Arkadaş ayakta durar. Sigara yakar. Bir tartışmanın ortasındadırlar.)

ARKADAŞ : ... bir kere şunu anlıyorum azizim: Me-seleyi tartışmaya başlarken daha başından, adalet kavramının olumu... pozitif bir kavram olduğunu kabullenip oradan yola çıkı-yoruz ve tabii doğal olarak fazla yot alamı-yoruz. Olumlu bir adalet kavramının peşin-de koşmak, gölgeleri kovalamak gibi bir iş oluyor.

KADIN : Ama oldu mu şimdi? Adalet kavramı olumlu bir kavram değil mi?
ARKADAŞ : Ne ilgisi var allasen? Adalet kavramı, ay-ni "özgürlük" kavramı gibi olumsuz, nega-tif bir kavramdır.

ADAM : Anlaşıldı, yine Schopenhauer, Kierkega-ard filan okumaya başladın seni!
ARKADAŞ : Sakin kafayla bakarsak "Adalet, Özgürlük" gibi kavramların ezde olumsuz kavramlar olduğunu anlamak zor değil ki... İki kavra-mun da özünde inkâr yatıyor.

KADIN : Neyin inkârı?
ARKADAŞ : Adaletsizliğin, estirliğin varlığını inkâr...
KADIN : Kötü bir şey değil ki bunları inkâr etmek...
ARKADAŞ : Var olan, istisnaî güçlü olan kavramların inkârı önce kavram sonra da akıl karışıklı-ğna götürür bizi.
ADAM : (Gülümser) Baylıyorum seninle konuşma-ya biliyor musun? Yalla. Dalga geçmiyo-rum. Adalet ve özgürlük negatif, olumsuz kavramlarsa... olumlu kavramlar nelerdir peki?

ARKADAŞ : Özgürlüğü şimdilik bırakalım bir kenara. Asıl olumlu, pozitif olan kavram adaletsiz-liklidir. Adaletsizlik, yani İngilizce'siyle in-justice en geniş anlamıyla ne demektir? Ya-

ralama, zedeleme, iijiry demektir.
: Doğru. Adaletsizlik ile yaralama, zedeleme arasında hem kavramsal, hem etimolo-jik bir bağlantı var.

ARKADAŞ : Adaletsizlik dedikimiz bu yaralama zedeleme işlemi kişiyi, malı mülkü ya da onuru yaralayıp zedeleyebilir. Di mi?
: Adaletsizlik temelde budur. Doğru söyle-diğin...

ARKADAŞ : Buraya kadar anlaşlık mı?
KADIN : Hayır desek de anlatacağın gibi bir his var içimde! (Gülerler.)

ARKADAŞ : Öyleyse... insan hakları dedikimiz nane-nin tanımını da bu söylediklerimin ışığı al-tında yapabiliriz kolayca. Herkesin her şeyi yapmaya hakkı vardır, bir başkasını yarala-yıp zedelediği sürece.

ADAM : Bu da doğru. Bir şeye hakkı olmak ne de-mektir? O şeyi yapabileceğin imkânına sahip olmaktır. O şeyi alabilmek, kullanabilmek ama kimseyi yaralamadan, zedelemeyen.
: Bu hakkı... yani insan haklarını kullanabilmek için küçük bir şart daha var yalnız.
(Bir an) Hayatta olmak. Yaşıyor olmak.

ADAM : Doğru. Ölümlerin bu konuda bir dezavantaj-ları var doğrusu.

ARKADAŞ : İnsanlar eşit olmayan güçlere sahip olabi-lerler, ama hakları eşittir kanun karşısında. Neden biliyor musun?

KADIN : Adaletin doğasında ahlak dedikimiz, mo-ral dedikimiz daha büyük bir olgunun var-lığından ötürü.

ARKADAŞ : Yaşal Eşit haklar diyoruz. Bu, senin dediğin adaletin ahlaka dayalı doğasından ötürü şu çküyor ortaya: Hak, güç ya da iktidar ile belir-lenmez.

ADAM : Kağıt üstünde. Güç ya da iktidar, hakları belirleyemez. Bu, insanın insan olmasından ötürü... doğal olarak sahip olduğu haklar-

dir ve ne yazık ki son derece soyut haklar-
dır.

ARKADAŞ : *(Hayretle Adamı a birkar)* Bana hak veriyor-
sun bu konuda ha?

ADAM : Canım konuşuyoruz işte. Ayrıca senin
haksız olduğunu ne zaman söyledim ki
ben?

ARKADAŞ : Daha ilimli, daha sakin, daha soğukkanlı
olmanı istersin hep.

ADAM : Eee, ne var bunda? Haksız olduğumu söy-
lemek mi bunları söylemek?

ARKADAŞ : Biliyorum, biliyorum. Ama adaleten ko-
nularken hangi köşeyi dönecek dönecek
bir "devlet" kavramı çıkıyor karşımıza.

KADIN : Geçen gün devleti bir kurum olarak gör-
düğünü söylüyordun.

ADAM : Bir yerlerde okumuştur kerata!
ARKADAŞ : Birçok yerde okudum. Devletin gerekli ol-
ması... temelde bir tek şeye dayanmalıdır:

Adaletsizliğe karşı koruyucu bir şemsiye
görevi, işlevinden ötürü... Adaletin olma-
dığı yerde var olmalıdır devlet. Bunun di-
şında bütün diğer işlevleri ikincildir.

ADAM : *(Güler)* İşte gerçek bir hukukçu!

ARKADAŞ : Adalet yokluğu, insan haklarının yok sa-
yılması, adaletsizlik olmasaydı... hiçkimse-
nin devlete gereksinimi olmazdı.

KADIN : Uçtun yine ama güzel uçtun... Kızma he-
men. Ben de katılıyorum bu söylediklerine
ama...

ARKADAŞ : Yahu ilk devletleri düşünün alfabasına...
Kimsenin ayak altına alınıp ezileceği-
nen korkmasa devlet kurulur muydu? Vahşi
hayvanların saldırısı ve doğal afetler için bir
iki sendika yeter de artar di bile sorulan çö-
meyel O düzenin idaresi de bizim devlet de-
diğimiz şeye az biraz benzetti nasıl olsa!
Devlet amaç değildir. Hiçbir zaman değil!
Ama... araçtır. Adaletsizliğe karşı tek araçtır.

ADAM

KADIN

ADAM

KADIN

ARKADAŞ

ADAM

ADAM

(Sessizlik.)

: Her şeyi özelleştirmeye çalışıyorlar günü-
müzde. Ama... mahkemeleri, yargıyı özel-
leştirmeyle teklif eden çıkmadı henüz.

: Bir düşündür, "Kuşun gücü ne kadarsa,
hakkı da o kadardır," demişti. Uygur oldu-
ğunu iddia eden toplumlarda bu adalet gö-
rüşü pratikte yok oldu elbette... ama politi-
kada, teorik olarak yok sayılmasına rağmen,
geçerliğini koruyor biliyorsun, bu gerçek
kuruluş.

: Adaletin geri kaldığı toplumlarda güç ile
hak el ele gider mi diyorsun? Açıklı bir du-
rum.

: Öyle. Kabil kanunları inihkam duygusu-
na dayanır ya, çağdaş hukukun inihkam ile
ilgisi yoktur. Uluslararası bir hukuk var ar-
tı.

: Uluslararası hukukun binlerce kurallı bir
tek ahlaksal görüş üstüne kuruludur!

: Sınırlanma ne olur... Doğru söylüyor-
sun... Uluslararası hukukun temel taşı...
uygar toplumlarda kamuoyunun fikridir.

(Sessizlik.)

: *(Salimenin önüne yitirir, seçirciyle konuşur)*
Yıllardır tartışır dururuz böyle... Adalet ile
hukuk arasındaki farkı göstermemiz uyarımızı kapa-
tabilmenin yollarını araştırır, kafa patlatırz.
Yasaların devlet yapısına göre işe oradan
başlamak gerekir, ama bu kutsal görevin asıl
sahibi yönetimdir. Yönetimler... Bizi yönet-
meye talip olup ülke idaresini ele geçiren
yönetimin kişiliği bir anda bütün insanlara
yanıyor. Yönetimin suç ve ceza, adalet ve
hukuk üstüne görüşleri neyse, kısa zamanda
alt kadrolara, polise, vatanıya, suçluya,
suçsuzla, herkese yansıtacaktır bu görüşler
ve hayatımızı belirleyecektir. Çağdaş hukuk
ilkelere içtenlikle inanır, bunları uygula-

yağ kişilikli bir yönetimde ne işkence olur,
ne dayak, kötek... Adalet hukuka yaklaşıp.
Ama önce... yanlıp yanılmadığını sürekli
denetleyebilen, algılama gücü yüksek, araştı-
ran, düşünen, değerlendiren, bilgiye açık in-
sanlar gerekiyor yönetime. Buyusa sevgili se-
yirciler, başka bir oyunun konusudur.
(ışık yitir.)

PERDE

epizod = Ara buluşa baplı
ikinci dercedeki olaydır.

MEMET BAYDUR

YALANCININ RESMİ

(Oyun, İki Perde)

Yunus Baydur'a.....